

SLOVENSKI UČITELJ

*Pedagoška revija
in glasilo
Slomškove družbe
v Ljubljani*

1-2

Leto XXXIV

1933

«Slovenski učitelj» izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, «Stan in dom» ob Tržaški cesti / Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina znaša 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij «Slovenskega učitelja» / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.

Vsebina št. 1.-2.: Pregled in izvajanje učnega načrta za višje narodne šole. F. Lužar. — Nekaj misli k pouku slovenščine v višji narodni šoli. Fran Erjavec. — Odsevi delovne šole v Slomškovi knjigi »Blaže in Nežica«. Fort. Lužar. — Šesti kongres »Mednarodne zveze za novo vzgojo«. Anica in Minka Očakar. — Pet let in dva meseca šolski vodja v Dobropoljah. Ivan Hribski. — Janko Nepomuk Jeglič. Š. — Književnost. — Zapiski. — Obzornik.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 10.073.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE „Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. C.: V Korotan, katero je uglasbil monsieur profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomškove družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznanja bralce z najzapranejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljske in šolarske. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjige je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXXIV. Ljubljana, 1. februarja 1933. ŠTEV. 1-2

Pregled in izvajanje učnega načrta za višje narodne šole.

F. Lužar.

Ministrstvo prosvete je predpisalo z odlokom ON br. 65.764 od 26. avgusta 1932 »Začasni učni načrt in program za višjo narodno šolo«, in sicer na podlagi § 44. zakona o narodnih šolah. V veljavo je stopil ta načrt s pričetkom tega šolskega leta.

Učni načrt je razdeljen:

1. Za višjo moško narodno šolo z rednim poukom. — 2. Za višjo žensko narodno šolo z rednim poukom. — 3. Za višjo moško narodno šolo s skrajšanim poukom in 4. Za višjo žensko narodno šolo s skrajšanim poukom. — Za mešane šole, ki jih je največ — pa nima razporeda ur. Čudno!

Število zgoščenih predmetov je za vsako šolo 13.

Število ur je pri rednem moškem in ženskem pouku v vseh razredih po 28 na teden; pri skrajšanem pouku pa za moške in ženske v prvih dveh razredih po 18, v zadnjih dveh razredih pa po 20.

Pripomnjeno je v načrtu:

1. Program učnih predmetov velja za redni in skrajšani pouk. Vsa razlika je v intenzivnosti obravnave obeh vrst pouka. Redni pouk omogoča, da se vsaka metodična edinica intenzivneje in globlje obravnava, kakor pri skrajšanem pouku. Pri vsem tem pa mora biti vsebina ista za obe vrsti pouka, čeprav razpolaga redovni pouk z mnogo večjim številom enjenic.

2. Za šole s slovenskim učnim jezikom je dodati za vsak razred še 2 uri srbskohrvatskega jezika.

Druga točka torej zahteva, da imajo slovenski učenci pri rednem pouku v vsakem razredu 2 uri več pouka, ali 30 ur na teden. Isto naj velja za hrvatske in srbske šole. Te naj dobijo po 2 uri tedenskega pouka v slovenščini. To zahtevajo potrebe in enakopravnost. Zakon o narodnih šolah predpisuje pa samo 28 ur na teden. Za jezikovni pouk je odmerjenih premalo tedenskih ur. Doslej smo jih imeli 5, a še to je bilo premalo! Pomisliti moramo, da sodijo v jezikovni pouk nastopne panoge: čitanje, slovnica, spisje, pravopisje, slovstvo, poprave šolskih in domačih nalog, dalje govorne vaje, deklamacije itd. Sploh je jezikovni pouk temelj vsemu ostalemu pouku. Brez bistvene škode lahko vzamemo po 1 uro zgodovini, 1 uro praktičnim in pridobitnim znanjem, 1 uro higieni in 1 uro telovadbi. Tako dobimo 7 ur za jezikovni pouk, t. j. 5 ur

za slovenščino in po 2 uri za srbohrvaščino, odnosno 5 ur za srbohrvaščino in po 2 uri za slovenščino na srbskohrvatskih šolah.

Poleg Začasnega učnega načrta je bil obenem predpisan *Z a č a s n i učni program za višjo narodno šolo*. Snov je razvrščena po učnih predmetih in posebej za vsak razred.

Natančnih učnih programov smo imeli že mnogo. Mnogokrat so bile izdelane vse podrobnosti na podlagi raznih preizkušenj, hospitacij in debat. Pravo mero za razne mestne in podeželske in druge potrebe bi moglo najti učiteljstvo samo s primernimi poskusnimi razredi, to pa tem lažje, ker imamo posebno v Sloveniji že izvedeno osemletno šolsko obveznost. V tak namen sem že pri prosvetnem oddelku kralj. banske uprave pripravil za vse osnovne šole okrožnico od 24. avgusta 1930 IV. No. 16.488. (Predmeti: Šolska reforma, določitev učiteljev in otvoritev hospitacijskih razredov.) V teh razredih bi se posebno z ozirom na moderno delovno šolo preuredila in ustanovila učna tvarina po razpredeljivem obsegu. Za te poskusne razrede se je tudi zavzel gosp. Senkovič, urednik »Popotnika« (v št. 1. do 4. letnika 1931/32) v članku »Pedagoško poizkusno delo kot prvi korak do resnične šolske reforme«. Nepričakovana službena odstranitev od takega dela, mi ni dala prilike, da bi o tem še nadalje kaj več ukrenil. S sistematičnim delom in s sodelovanjem praktičnega učiteljstva bi nastopila prava možnost, da si tak načrt in program res pridobi svojo stalnost.

Zopet in zopet je treba poudarjati, kakor pravi Trunk (odličen šolnik — ne samo po kvalifikaciji, temveč tudi po delu), da je dobra razdelitev učne tvarine umotvor, ki se ne more na prvi udarec posrečiti, temveč ga je treba vedno izboljševati. Ne sme pa biti razvrstitev tvarine nikaka veriga, pač pa vodilna smernica, ki naj ne moti mislečega učitelja pri delu.¹ Gotovo gibljivost je dovoliti pri vsaki učni tvarini ter posebno misliti na slučajne dogodke, ki jih doživlja mladina in včasih tudi ves svet. Zakaj pa je bilo toliko zborovanj in govorjenja o delovni šoli in toliko drugega razglabljanja, če bi učitelj ne smel nič preizkusiti in porabiti kake slučajne prilike za pouk in bi mu bil učni načrt le mreža, skozi katero gleda v nejasnost? Preden bomo še kaj drugega splošnega izvajali iz podrobnega programa, pogledjmo kakšna učna tvarina je določena za razne razrede. Obseg našega lista je seveda premajhen za raznotere izjave in mislim, da je šolska oblast itak prejela precejšnje število mnenj iz podrejenih šol in učiteljskih društev, zato se omejujem samo na nekatere določbe.

Za *Narodni jezik* v I. razredu je poleg drugega navedeno, da čitajo učenci razen čtiva tudi iz dijaških listov in knjig za mladino. V II. razredu se to nadaljuje. V III. razredu: dramski prizori, vloge. V IV. razredu: Čitanje člankov na slovenskem narečju. — To je prav, v kolikor je zamišljen okvir, za podrobnosti bo pa vendar treba določiti liste in gradivo, ker ni vse, kar prinaša slovstvo za mladino, res za njo prebavno.

¹ O tem sem že za prejšnje učne načrte še več predstavil v članku »O bistvu in razvoju pouka« (»Slovenski Učitelj« 1920, št. 3).

Nekaj posebnega je, da je uporaba ločil razdeljena na več razredov. Naravno je namreč, da učenci ločila že v osnovni šoli dobro poznajo, večinoma že v prvih razredih. Ni potrebno njih znanje in uporabo deliti na razrede kakor kako zgodovino na stari, srednji in novi vek. Zategadelj naj bi za vajo učil stala pri pravopisju zahteva: »Popolno (ali popolnejše) spoznavanje in uporaba ločil na čtivu in pismenih izdelkih.«

Zgodovina. V zgodovinski pouk se morajo posebno vnašati oni momenti, ki družijo Srbe, Hrvatē in Slovence. Obseg tega predmeta je zelo velik in ne bo šlo brez dobrih učnih knjig. Za I. razred: grško brodarstvo, grška filozofija i. dr. vse v najkrajših obrisih. V višjih razredih: slovenski spominki, narodnost pri Slovencih. — To nas veseli, a za mnogo zgodovinskih momentov bo sploh treba urediti podrobnosti, kako bi se v raznih krajih Jugoslavije kaka snov bolj na široko poučevala. V splošnem pa dokaj preveč, zlasti, če pomislimo, da je vse zgodovinsko znanje za večino ljudi brez praktičnega življenjskega pomena.

Zemljepisje. V I. razredu se vzamejo že sosedne države, slovanske države (potreben bo atlas za vse 4 razrede); v II. razredu ostale države; v III. razredu ostale celine sveta; v IV. razredu zemeljska obla. Jugoslavija v vsej obširnosti. Pripomba: Zemeljska obla sodi že v I. razred višj. narodne šole in ne šele v IV.

Računstvo. Med drugim je smoter tega predmeta, da se abstrakcije in pravila ne smejo učencem podajati, marveč zahtevati od njega, da jih sam najde in formulira s pomočjo učitelja. Vse po principu samodelavnosti. V IV. razredu se zahtevajo mreže vseh teles in izdelava teles iz lepenke. — Tri tedenske ure so za ta prevažni predmet vsekakor veliko premalo in to tembolj, ker je z računstvom združena še geometrija.

Spoznavanje prirode. Učbenik se sme rabiti šele po temeljitem pouku. Potreben je šolski vrt, slike, albumi, zbirke, terarij, akvarij, risanje prinesenih živali; II. razred ima botaniko; III. razred anatomijo človeka; IV. razred fiziko, kemijo. Ne globokih znanstvenih dokazovanj, kemičnih formul kar najbolj malo. — Ta razdelitev ne odgovarja narodni šoli, ki naj nudi v vsakem razredu neko zaokroženo množino znanja. Pomisliti moramo, da bodo učenci kot doslej tudi poslej izstopali že iz I., II. in III. razreda. Po tej razporedbi gradiva ne bo imel učenec, ki bo izstopil iz šole že v I. razredu, znanja iz rastlinstva, oni, ki bo izstopil iz II. razreda, ne bo imel nič znanja o anatomiji in fiziologiji in oni, ki bo izstopil iz III. razreda v življenje, ne bo imel pojma o fiziki, ki naj se poučujej po tem načrtu šele v IV. razredu. Vsa ta razporedba meri na strokoven način poučevanja, ki v narodno-vzgojno šolo ne sodi.

Predmeti: Praktična gospodarska znanja in umevanja, Kmetijstvo, Gospodinjstvo in Higijena imajo res praktično snov. Določena je tvarina za podeželske in mestne šole. Ker imajo mnoga majhna mesta v Jugoslaviji zelo kmetijski značaj in so sploh

najbolj odvisna od kmetijstva, bi bilo prav umestno, da se določi nekaj takega gradiva v primerni izmeri tudi za pouk mestnih otrok ter ne napravlja prevelike ločitve med mestom in deželo. Zelo slab vtis napravlja večkrat podeželskemu prebivalstvu vedenje mestne mladine, ki ne pozna in ne ceni nasadov in drugih kultur izven mesta ter jih malopridno kvari ali uničuje.

V programu stoji (na str. 21), da predmeta o praktičnem gospodarskem znanju nimajo učni načrti osnovnih šol na zapadu: na splošno je to novost za vzgojno šolo. — Tu pripominjam, da je skoraj vso to stvarino imela na programu ponavljalna ali nadaljevalna šola na bivšem Kranjskem. Vso to snov je zbiral in urejeval v letih krogi 1909 do 1911 takratni okrajni šolski nadzornik Lj. Stiasny za krški in litijski srez. Sodelovalo je vse učiteljstvo in se je snov preizkušala s hospitacijami in debatami do malega na vseh kategorijah šol. Na podlagi tega je bilo sestavljeno »Berilo«, »Računica«, dve knjigi učnih slik s samo praktično učno snovjo. Predavanja učiteljev na konferencah v š. l. 1908/09 so izšla tudi v posebni knjigi. Takratni deželni šolski svet je izdal na podlagi posvetovanj učiteljstva poseben učni načrt in drugo. Kdor hoče kaj praktičnega znanja razporediti za višjo narodno šolo, naj ne prezre tega dela za preureditev šole.

Predmet »Kmetijstvo« v učnem načrtu za višje narodne šole ima tudi nasvet, da naj, kjer je le mogoče, ga honorarno poučujejo agronomi — absolventje srednjih kmetijskih šol. — O kmetijskem pouku se je že pri nas mnogo razpravljalo. Sestavljen že imamo tudi učni načrt za bивše ponavljalne šole, ki je kaj umesten in uporablјiv. Preden pa bo mogla šola vse gradivo, ki je določeno po novih načrtih s pridom izrabiti, bo moralo vsekakor učitelјi šče storiti svoje. Tja sodijo veščaki posameznih panog in ne v narodno šolo. Dokler pa učiteljice same niso vešče kuhanja in nimajo prostorov, toliko časa tudi ne sodi kuhanje v narodno šolo.

Predmet Ročno delo navaja program za deško in žensko ročno delo. »Deško ročno delo vrši na preprost način koncentracijo vsega učnega gradiva: redek je učni predmet, ki se ne bi dal realizirati z ročnim delom.« Ročno delo vrši koncentracijo vsega učnega gradiva in notranji princip delovne šole. Podavanje golih dejstev je bil cilj verbalistične šole.

Deško ročno delo ima v I. in II. razredu modeliranje, v III. razredu kartonažo in IV. pa mizarstvo. — Za izvajanje so potrebni posebni prostori, ki jih šole z redkimi izjemami še nimajo.

Ženska ročna dela imajo v I. in II. razr. kvačkanje, v III. vezenje, v IV. krojenje.

Pri deških in ženskih ročnih delih se poudarja uporaba narodnih motivov in onih iz okolice.

Risanje. Predmeta »risanje« in »ročna dela« naj se podpirata. »Risanje, modelovanje in ročno delo v zvezi z ostalimi učnimi predmeti

podpirajo najboljše nalogo narodne šole.« »Risanje izobrazuje duševne moči: razum, srce (emocija), domišljijo in voljo.« Risanje se ne sme omejiti samo na risarske ure, tudi pri vseh drugih predmetih naj se upošteva in prepleta z ročnim delom.

V I. razredu naj se kot novo pokaže in shvati perspektiva. Riše se z vodenimi barvami in nadaljuje delo iz 4. razreda osnovne šole. V naslednjih razredih se vse utrjuje, riše mnogotere naravne in umetne predmete, ki so navedeni v programu. — Posebnost za nas je »Vaditi učence, da rišejo zamišljeno obleko carice Milice (po nar. pesmi), Štefana Nemanja, Hanibala, Ljudevita Posavskega, Herkula, Tezeja . . ., smrt Zvonimira . . ., Mohameda v puščavi (poslednje iz naučenega potom zamišljanja) itd.« (I. razred). »Risanje oseb iz zgodovine po znanju (zamišljene subjektivno): sv. Sava miri brate nad očetovim truplom, prvi srbskohrvatski kralj Tvrdko I., ban Kulin, Tomislav itd.« (II. razred). »Risanje po spominu in domišljiji: Vuka Karadžića, Valentina Vodnika, Ljudevita Gaja, Strossmayerja, Svetozarja Miletića itd.« (III. razred).

Le p o p i s ima nekaj navadnega za I. in II. razred. V II. razredu je pisanje z »rond« (okroglim) peresom. — Potrebni bi bili dobri vzorci za cirilico in tudi latinico. Sicer pa okrogla pisava nima praktične življenjske potrebe. Umestnejša bi bila kurzivna pisava, pa tudi brez te izhajamo lahko.

P e t j e. V petju je paziti na tekst in melodijo, ker je petje idealiziran govor. Oprijeti se je glavnega — petja pesmi. V prvi vrsti naj se učenci že v osnovni šoli dobro naučijo večje število narodnih pesmi. Potrebno je uvesti v naše šole pouk v petju po notah, ker so ga že davno uvedli v svoje šole zapadno-evropski narodi. Naučene pesmi naj se pojo tudi v urah drugih učnih predmetov.

T e l o v a d b a p o s o k o l s k e m s i s t e m u. Tu sledijo odstavki o pomenu telesne vzgoje in razporeditev vaj na posamezne razrede. Za III. in IV. razred je navedena »Dijaška strelska družina«. Spoznavanje bojne puške. Strelne tekme in streljanje za nagrade. Za deklince je seveda razna omejitev telovadbe in opustitev mnogih vaj, za nje pa je posebno primerno »Kolo« kot »najboogatejši del vaj za žensko deco«. Telesne vaje naj služijo nacionalni izobrazbi. K telesnemu pouku spadajo tudi izleti (ekskurzije) in javni nastopi.

Po tem pregledu učnega programa spoznamo sicer najboljšo voljo za ureditev višje narodne šole, a vidimo, da pri tem manjka večletna preizkušnja za krajevne in splošne razmere. Treba bo misliti, kako bo s poduhovljenjem tolikega materiala in kako se bo uredila raznotera koncentracija. Posebno da misliti didaktično izvajanje vsega tega na nižjih šolah z enim ali par razredi in mnogimi oddelki. Izredno važno bi bilo, da se za višjo narodno šolo določi nek »čin« med drugimi šolami. Dovršena višja narodna šola naj bi odgovarjala vsaj trem razredom meščanske ali srednje šole. Dokler te veljave ne bo imela, toliko časa bo hiral. Omogo-

čiti bi bilo, da bi učenci iz razredov višje narodne šole tudi lahko prestopali v razrede meščanske šole, tako naj bi bilo dovoljeno učencu, ki je absolviral višjo narodno šolo, omogočeno prestopiti v IV. razred meščanske šole.

Prebivalstvo sveta. Najnovejše ugotovitve kažejo, da živi na svetu 2 milijardi 12 milijonov in 800.000 ljudi. Toliko jih gotovo še nikdar ni bilo na svetu, a tudi ni bilo še nikdar toliko revežev, invalidov in brezposelnih. Na žalost so v našem času zelo neveseli rekordi.

Nekaj misli k pouku slovenščine v višji narodni šoli.

Fran Erjavec.

Konferenčni referat.

Za ta referat se nisem sam ponujal, ker se ne prištevam h kakim pedagoškim veličinam. Kaj res izvirnega s te lehe vam zato ne bom povedal, kakor tudi ne prodajal posebne izvirne učenosti.

Nekajletna lastna poučevalna praksa in opazovanja drugih pri poučevanju so mi pa vendarle vzbudila nekaj misli, ki bi jih bilo morda vredno navesti. Zdi se mi sicer umevno to samo po sebi, toda zdi se mi tudi, da se nas loteva danes nekaka desorientacija in da začenjamo izgubljati pred seboj jasni pravec. Živimo namreč v čudnih kaotičnih časih, v časih popolnoma nasprotujočih si ekstremov, ki se ne izražajo samo v politiki in v gospodarstvu, temveč v vseh panogah političnega, kulturnega in socialnega življenja. V tem vsesplošnem kaosu ni bilo prizaneseno tudi šoli in prav vsi znaki kažejo, da se vlačí skoro po vsej Evropi tudi šola v jako moten vrtinec, ki zastira že tudi učiteljstvu jasen pogled in razgled.

Če se omejim le na šolo, potem se mi zdi, da nam izginja izpred oči pravi zmisel in namen osnovne šole. Med učiteljstvom se na eni strani čisto podzavestno oblikuje nekak nazor, da je šola sama sebi namen, drugi pa začenjajo gledati na šolo in na učiteljstvo kot na nekako sredstvo in orodje za vse mogoče cilje in namene, ki naj jim služita ali celo hlapčujeta, čeprav so ti za šolo vprav kvarni. Odtod tudi dejstvo, da je danes šola vkljub povodnji zakonov, pravilnikov, naredb, odlokov, tehničnih pripomočkov, strokovnih listov, brošur in knjig, organizacij in institucij vendarle brez trdnega etičnega temelja in jasnega pozitivnega programa, brez prave orientacije in brez potrebne zakoreninjenosti v narodu. Zato seveda tudi ne vrši onega velikega kulturnega poslanstva, ki bi ga lahko in morala vršiti.

Mi se pripravamo za efemerna metodična in didaktična vprašanja, brošurske učenosti o delovni in drugi šoli prodajamo na cente, ubijamo se z vprašanjem, kako naj učimo, pri tem pa žal začenjamo popolnoma pozabljati na najvažnejše, to je — kaj naj učimo. S tem sem pa že tudi v središču svoje teme.

Pri roki imam »Posebno ukoslovje slov. učnega jezika v ljudski šoli«, ki ga je izdal pred leti eden najodličnejših slovenskih šolnikov in tam berem:

»V splošnem oziru leži ljudskošolska naloga materinščine v razvijanju jezikovne zmožnosti do jasnega razumevanja in do sigurnega uporabljanja. V ta namen delimo materialni smoter jezikovnega pouka v ljudski šoli na te-le tri dele:

1. ljudska šola mora učenca usposobiti, da zna svoje misli ustno in pismeno pravilno, jasno in spretno izražati;

2. da zna hitro in bistro umeti, kar kdo govori ali čita, če je primerno stopnji njegove izobrazbe, ki mu jo je podelila ljudska šola;

3. da zna sam tako stvarino čitati ter si tako prisvojiti najboljše preproste proizvode ljudske književnosti.

Ta definicija pove precej, a me vendarle ne more povsem zadovoljiti. Odgovarjala bi namreč predmetu »jezikovni pouk«, a ravno tak naziv predmeta se mi zdi bistveno izgrešen. Ta predmet namreč otrokom nikakor ne sme posredovati zgolj gola formalnega materialnega znanja o jeziku, temveč ga mora uvesti v vse duhovno življenje in vso kulturo dotičnega jezikovnega območja. Okrog tega predmeta bi se morala grupirati večina drugih, zlasti zgodovina in zemljepisje in končno bi moral biti ta predmet poleg veronauka ognjišče vsega vzgojnega dela šole, ki je vsaj tako važno, kot gol pouk. Iz tega je menda jasno, da ne smemo govoriti o »jezikovnem pouku« materinščine, temveč o pouku slovenščine.

Glede na to bi jaz gornjo dr. Bezjakovo definicijo vsaj za višje organizirane šole, zlasti za višjo narodno šolo, dopolnil še z naslednjimi zahtevami:

1. Mora odgrniti otrokom vsaj nekoliko vpogleda v svojsko zgradbo jezika, da učenci vsaj zaslutijo lepoto, bogastvo in nenadomestljivost.

2. Pouk slovenščine mora vzbuditi pri otrocih zanimanje in ljubezen do narodnega slovstva, ki je ogledalo vse narodne kulture, kajti ljubezen do knjige je prav za prav najvažnejše, kar moremo dati otroku pri odhodu iz šole za zvesto spremstvo s seboj na daljno pot življenja. Pregled domače slovstvene zgodovine je torej za zadnja šolska leta neobhodno potreben, ker mu poda na eni strani vpogled v vso domačo kulturno zgodovino, na drugi strani mu pa ustvari tudi zanesljive kriterije pri izboru bodočega lastnega čtiva.

3. Na pouk materinščine mora biti oprta vsa naša domoljubna vzgoja. To je namreč edino naravno izhodišče zanjo, če nočemo, da ostane gola fraza.

To bi bile nekake zahteve, ki jih stavim na pouk slovenščine v zadnjih letih višje organiziranih šol in tem zahtevam bi morali biti seveda prilagodeni tudi učni načrti in čitanke.

Pravih podrobnih učnih načrtov po tolikih letih še vedno nimamo. To dejstvo ima svojo dobro in svojo slabo stran. Dobremu in vestnemu učitelju je podrobni učni načrt neka ovira, prisilni jopič, ki mu ubija svobodni razmah, toda za površnega ali za omejenega učitelja je neobhodno potreben vodnik. Da je ta res potreben, naj dokaže naslednji slučaj: Pred nekaj leti sem videl v zadnjem razredu višje organizirane šole našega okraja, ki ga je poučeval sam upravitelj, da učenci par mesecev pred odhodom iz šole niso poznali ne Trubarja, ne Levstika, ne Jurčiča, ne Cankarja i. dr., pač so pa znali gladko življenjepisa — obeh šolskih nadzornikov, okrajnega in banskega. Mislim, da si sodbo o takem učitelju in upravitelju ustvari lahko vsak sam ter da je za takega učitelja podroben učni načrt neobhodno potreben.

O podrobnih učnih načrtih bi sploh kazalo čim prej intenzivno, javno in svobodno razpravljati, kajti vsi znaki kažejo, da vlada tudi glede teh popolna načelna desorientacija. Zdi se mi namreč, da popolnoma pozabljamo na osnovno pedagoško dogmo, ki so jo formulirali že davno največji pedagogi vseh časov od Sokrata dalje in ki pravi, da je treba izhajati pri pouku od znanega, domačega in od tu polagoma razširjati učenčevo obzorje. Prav posebno velja to še za občno in literarno zgodovino, zato je vsaj zame jasno, da je še enoten banovinski podroben učni načrt težko predpisati. Podroben učni načrt za banovine bi moral biti le nekak okvir ali obris za posamezne predmete.

Če ostanem pri svojem predmetu, tedaj bom tule v Mostah poučeval literarno zgodovino takole: Okrog naše farne cerkve sv. Petra je bilo svojčas pokopališče in tu počiva poleg Trubarja naš največji reformacijski pisatelj J. Dalmatin. Reformacijski dobi sledi v slovstveni zgodovini katoliška doba in tedaj je kaplanoval tule pri sv. Petru eden najvažnejših tedanjih pisateljev Steržinar. Za prosvetljeno dobo bom moral stopiti samo do Ljubljane, kjer sta živela Vodnik in Zois ter na Ježico, kjer je služboval Japelj, a že v naslednji dobi bom lahko ostal zopet v domači občini, saj je bil tu pri Španu v Vodmatu rojen pisatelj prvega izvirnega slovenskega romana, Janez Cigler. V sredini preteklega stoletja je opazoval tamle na Poljanski cesti, nasproti Marijanišča, svojo znamenito metamorfozo žabe Erjavec; učenci na cesti vsak dan srečujejo našega jako dobrega ljudskega pisatelja iz novejšje dobe Franceta Jakliča. In nato znano, domače gradivo bom potem nanizal druge naše velikane od Trubarja do Župančiča. Seveda bo izgledalo to ogrodje v Celju ali Slovenskih goricah ali v Kranju že čisto drugače.

Da mi takega podrobnega učenega načrta ne more dati ne banovina še manj pa najvišja šolska oblast v državi, je menda jasno in treba bi bilo, da to vsem, ki fantazirajo o takih enotnih vsedržavnih učnih načrtih, tudi odkrito povemo. Pravega obveznega podrobnega učnega

načrta za vse predmete ne more sestaviti niti vsak okraj zase, temveč kvečjemu po par sosednjih šol. Sicer bi morda podrobni okrajni učni načrt še prenesli, država more pa dati kvečjemu le nekake okvirne splošne smernice, ki bi jih naj potem banovine nekoliko konkretnje prilagodile svojim potrebam in razmeram.

Le tak podrobni učni načrt, ki temelji res na teh činjenicah, ki so otroku najbližje, more vzgajati v mladini tudi pravo domoljubno čuvstvo, ki ni zgrajeno le na prazne fraze in ne visi v zraku. Otrok mora vzljubiti najprej svojo občino z vsemi njenimi posebnostmi in spomeniki do narčja, ki ga govori doma. Postati mora ponosen na svoj rodni kraj, kar bo postal le, če bo videl, da tudi ta vsebuje svoje naravne lepote in zanimivosti in da je prispeval svoj obolus k naši skupni vsenarodni kulturi, kajti le zaveden Moščan bo postal iskren in zaveden Slovenec. Vsaj zame ni nobenega dvoma, da je to edina naravna pot za vzgojo pravega domoljubja in da more tudi prava jugoslovanska zavest temeljiti le na globali slovenski zavesti, sicer ostane le prazna fraza.

Kar sem povedal o podrobnih učnih načrtih, velja načeloma tudi za čitanke, vsaj za njih leposlovni, zemljepisni in zgodovinski del. Dr. Bezjak pravi v svojem ukoslovju o čitankah naslednje:

»Naj bodo v čitankah zastopani proizvodi najboljših slovenskih književnikov, ne samo umrlih temveč tudi živečih, seveda v isti meri, v kateri so mlademu razumu dostopni ter mladini sploh primerni. Čitanka bodi zrcalo slovenske beletristične književnosti, bodi ogledalo slovenske kreposti, slovenskega mišljenja, slovenskega bistva ter po svoji vsebini ne zanimaj samo učencev, marveč tudi odrasle ljudi.«

Jaz bi tem besedam dostavil le še to, da bodi vsaj za zadnja šolska leta čitanka zrcalo slovenske beletristične književnosti tudi v njenem razvoju. Če pogledamo na naše čitanke s teh vidikov, potem moramo odkrito ugotoviti, da so vse jako slabe. Edino izjemo bi delala še Fleretova »Peta čitanka«. V njih ne vidimo niti najmanjše ideje in niti najmanjšega sistema, izbor je pa vprav diletantski. Pokojni Cankar mi je večkrat dejal, da prodajajo »otročje govno«, kar mora v otroku vzbuditi le odpor in mu zamrzeti knjigo. V višjih razredih moram seznaniti otroke s Kersnikom, Detelo, Tavčarjem, Finžgarjem, Cankarjem, Pregljem in drugimi našimi največjimi pripovedniki, ki jih skoro zaman iščem po naših čitankah, da o drugih pesnikih, ki so važni s književno zgodovinskega vidika niti ne govorim.

Če hoče človek kolikor toliko vestno poučevati slovenščino v višjih razredih, tedaj je zato neobhodno potrebna dobra šolarska knjižnica. Ne govorite mi tu o pomanjkanju sredstev, kajti pri knjižnici nikakor ne gre za množino, temveč za kakovost. In v tem pogledu kažejo naše šolarske knjižnice isto revščino, kot čitanke, če ne še mnogo večje. Saj ne najdeš v naših šolarskih knjižnicah niti šmohorske izdaje Gregorčiča, ki stane le 20 Din ali Vodnika, ki stane menda 4 Din, kaj šele Jurčiča, Erjavca, Trdine in neštete druge stebre naše književnosti. Krivo je pa

tega stanja izključno le učiteljstvo, ki misli, da so že za doraščajoče otroke le »otročarije«, ki prihajajo na naš knjižni trg pod naslovom mladinskih knjig in ki jih učiteljstvo brezmiselno naroča. Da opomoreva tej revščini naših šolarskih knjižnic in posredujeva mladini spoznanje naših največjih mož, sva začela pred leti izdajati s prijateljem Fleretom naše najodličnejše klasike v mladinskih izdajah, a koliko je še učiteljev, ki zbirke niti poznajo ne. Kako naj taki v najvišjih razredih uspešno in dobro poučujejo slovenščino, mi je res uganika.

Šolarska knjižnica je nedvomno eden najvažnejših delov vsega šolskega inventarja, zato je treba zlasti dandanes, ko so sredstva za knjižnice tako pičila, gospodariti z njimi čim najbolj smoterno, zato bi se nakup knjig nikakor ne smel dovoliti posameznikom, pa če so to tudi upravitelji, temveč učiteljskim zborom, v katerih bo že najti koga, ki bo imel o literaturi, o knjižnici in o dobrem pouku slovenščine potrebno orientacijo.

Pa dovolj o glavnem, rekel bi, literarnem delu pouka slovenščine. Še nekaj pripomb k slovnici in spisju. Dr. Bezjak pravi o tem: »Slovenski pouk ima dvojen namen: usposabljanje za pravilno, ustno in pisмено rabo materinščine in uvajati v jezikovno razumevanje: v razumevanje jezikovnih oblik in proizvodov, jezikovnih zakonov in jezikovnega bistva.«

Ta nazor se mi zdi točen in pravilen, čeprav je povedan nekoliko presplošno. Učenec mora dobiti, kar sem že spredaj poudaril, vsaj v glavnih obrisih vpogled v vso zgradbo našega slovenskega jezika, v njegove zakone in samobitne pojave. Glede na to se mi zdi dandanes prevladujoči način slovenskega pouka precej zgrešen in sicer zlasti zato, ker se čisto zanemari glasoslovje in besedotvorje na korist oblikoslovju in nauku o stavku, kar se je izmaličilo v mehanično analiziranje. Analiza postaja že kar sama sebi namen, kar je zlasti v mestnih in okoliških šolah zakrivil nesrečni ozir na srednjo šolo. Cilj slovenskega pouka je spoznanje jezika, ne pa analiziranje.

Še večjo pozornost nego slovnici je pa treba posvečati seveda spisju in pravopisju, ker je končno praktičen namen slovnice, spisja in pravopisja v osnovni šoli vendarle ta, da zna učenec ob odhodu iz šole gladko in lepo napisati svoje misli. Ne poznam načina poučevanja spisja pri svojih tovariših in tovarišicah, da bi mogel izreči o tem kak komentar. Toda dovoljujem si vendarle opozoriti na važnost poglavja o slogu tudi za višje razrede osnovne šole, čeprav, vsaj kolikor se spominjam, o tem nismo sami slišali ne v srednji šoli in ne na učiteljsču niti besedice. V resnici dobrega spisa se po mojem mnenju otroci sploh nikoli ne bodo navadili napisati, če ne dobijo pravi intenzivnega pouka o slogu.

Na tem mestu bi tudi pripomnil, da mora otrok pred odhodom iz šole vsekakor dobiti tudi vpogled v poetiko in v metriko, ki sta za razumevanje literarnih umetnin neobhodno potrebni. To je namreč poleg pouka slovstvene zgodovine eno najvažnejših poglavij

za vzbujanje ljubezni in razumevanja za kvalitetno čtivo, ki mora biti ena največjih vzgojnih nalog šole. Kdor bo tudi po odhodu iz šole segal rad po dobri knjigi, si bo tudi z lahkoto in nehote izpolnil vse vrzeli, ki bi jih morda šola sicer pustila v otrokovem formalnem znanju. Zakaj ogromna večina preprostega ljudstva nima pravega zmisla in umevanja za globlji kulturni pomen slovstva, temveč gleda v njem le igračkanje ali kvečjemu sredstvo za zabavo? Zato ker mu nikoli ni nobeden povedal, kaj je sploh slovstvo in ker mu nikoli nihče ni razložil umetnikovega poslanstva ter njegovih izraznih sredstev.

Končam! Nisem podal nobenega zaokroženega sistema za ukoslovje slovenskega jezika, kar tudi ni bil moj namen. Le nekaj svojih misli in opomb sem navedel, ki so se mi zdele glede na razna moja opazovanja umestne. Morda se bodo zdele komu moje zahteve pretirane in nedosegljive. Tu se ne vdam. Kar zahtevam, so po mojem mnenju le pregledi in nič drugega! Po mojem trdnem prepričanju boleha ves dosedanji način poučevanja nekaterih predmetov, zlasti slovenščine in zgodovine na tem, da podajajo preveč fragmentarno znanje. Ker visi to popolnoma v zraku, otrokom tudi takoj izpuhti, dočim so pa pregledi celot vendarle vedno trdnejše zasidrani. Drobnarije res polagoma obledijo, če se jih ne obnavlja, obrisi pa ostanejo, zato bi vsaj v nekaterih predmetih na višje organiziranih šolah morali dobivati otroci čim prej pogled na celotne komplekse, kakor se vrši to kolikor toliko n. pr. že v zemljepisju in ti pregledi bi se morali potem od leta do leta razširjati in poglobljevati. Če stoji ta moja teza, potem tudi moje zahteve niso pretirane, temveč le v skladu s tistimi zahtevami, ki jih danes moremo in moramo staviti na pouk slovenščine v višji narodni šoli, če hočemo, da bo ta res središče in ognjišče vsega pouka in vse vzgoje, kakor bi vsekakor moralo biti.

Odsevi delovne šole v Slomškovi knjigi „Blaže in Nežica“.

Fort. Lužar.

(Dalje.)

Schmidt navaja za vzor strnjene pouka stvarni kompleks »Tedenski trg«, ki nudi za $\frac{1}{4}$ leta in še več vse polno snovi. Pa take reči, tako delovno skupnost, se je dalo tudi po Slomškovi knjigi prirediti, saj so dobili učitelji sledeče prosto in idealno navodilo, ki je uporabno za vsak kompleksni pouk:

»Potreba je otroke vprašati, pogovarjati se z njimi po samem, pa hitro zopet z vsemi, tako, da bodo vsi eno uho, učitelj pa podoben solncu, ki sveti in ogreva, pa tudi oblažuje vmes.« — »Iskreni učitelj naj ima pripravljenih obilo oživljajočih iskric za veselje in za kratek čas, za resnico in nedolžno šalo; z njimi naj vnema in oživlja svoje učence za nauk, dramati naj zaspane in podpira pridne, da mu ne opešajo sredi pota.« (Glej v knjigi »Slomšek kot pedagog«, Brinar, str. 49, 50.)

Slomšek pričinja vsako poglavje s kako dogodnico ali prav kratko šaljivo povestico, iz te pa izvaja — po možnosti nazorno — nadaljnji pouk.

Večkrat zavije kmalu v stran, da napravi prehod v stvar, ki jo hoče obravnavati. Ni pa pri Slomšku mišljeno le igranje in kompleks praznih doživljanj, temveč sredstvo, da se pridobi kaj konkretnega ali koristnega za življenje, sploh nekaj, kar svet večinoma odobrava. Za sklep pouka je dodal rad petje, sicer pa kaj naročil za domačo vajo. Že v III. poglavju je navedeno, da »za odhodnico vsi šolarji skupaj zapoje od neveste Jezusove, ktere so se lani naučili.« Isto najdemo pri drugih poglavjih, da je v opombi nasvetovana kaka pesmica. V XV. poglavju (na str. 70) nasvetuje »Zdravico za Slovence« po pesniški zbirki M. Ahaclja. V knjigi je še marsikaj uporabnega za prilično strnjenost n. pr. poglavje XIII. in XIV., ko otroci obišejo bolnega učitelja, pa dobijo vse polno navodil, kako se je vesti pri bolniku i. t. d. (Str. 58.) Povsod vidimo, [kako je iz raznih vidikov delal »za harmonično osebnost, ki je ukoreninjena v domačem kraju«.

VIII.

Veliko je Slomšek mislil na jezikovni pouk ter mu je bilo opijenje in uveljavljanje slovenskega jezika eden glavnih življenjskih smotrov. V IV. poglavju »Blaže in Nežica« (na str. 11) pokaže, kako je dal kaplan prav smešne besede na tablo pisati »a pri vsaki so jim kak lep nauk povedali«. Dalje:

»Birt lončala.« Tako nemškutarji govorijo. Prav po slovenje se reče: »Gospodar plačuje.« »Lončar lončarja hvali«; kadar lepo zvoní. »Tako hvali vsako delo svojega delavca.«

Slovnico je skušal Slomšek z domačo besedo nazorno tako uveljaviti v šoli, da ni bila suhoparna, pač pa kar mogoče zabavna.

Tu ne stoji nič kaj dobro trditve Brinarja:

»Kar se tiče slovnškega pouka, ni Slomšek prav nič krenil s tira, po katerem se je vlepala isti čas mladeži suhoparna snov v glave. Dolga vrsta pravil, sistematične tabele in raznovrstna znanstvena navlaka: to je bil pot, po katerem je hotel pronikniti v bistvo jezika.« (Str. 54.) — Stvar je dokaj drugačna:

V XXIII. poglavju pričinja Slomšek za pojmovanje predlogov (str. 189) takole:

»Predlog polagamo pred druge besede, kakor prag pred hišo. Čez vsak prag v drugo sobo prideš; tako tudi po vsaki predlogi beseda drugače pade.« — »Zdaj pa spet nekaj nemškega za žetvo, da bojo tudi ženjice rajše nemškovala, kakor ljudi opravljale.« Sledijo stavki za žetev. — »Zdaj znate že po nemško kositi in žeti; še jesti po nemško je potreba« (str. 193). Tu je združil nemške stavke za obed, kosilo, kuhinjo, pečenko i. dr. — Za zaimke: »Kovač ima klešče, da namesto njega sežejo v ogenj« (str. 181) i. dr.

V XXIX. poglavju je [za naučenje nemške sklanjatve (na str. 166) šaljivo izustil stavek: »Kdor mi prihodnjo nedeljo vse to dobro zna, ga ne dam za sto centov zlata.«

Pri spregatvi nemških glagolov (v XXVI. pogl. str. 136) ima za vajo spreganje s korakanjem: »Kakor stopate — premenjujte. Hitreje ko stopaš, poprej si doma, prej ko besede premenjuješ, poprej boš tudi v nemščini doma.«

Ker se sedaj v delovni šoli vse mogoče reči uporabljajo za oporo spomina in izrabo vseh čutov, ni tudi že tu bil na napačni poti. (Primerjaj predavanje Hylle v »Slovenskem Učitelju« 1931 št. 7/8, str. 126, kako se v Nemčiji z metanjem žoge učijo zemljepisja!)

Znano je, da se učenci osnovnih šol bolj težko privadijo na pravo uporabo ločil. Slomšek je važnost ločil končno takole podkrepil (v X. poglavju str. 41):¹

»Tako se stavijo besede (z ločili) zastopno — z jezikom za 'slišanje, s perom za videnje. Kdor jezik ino pero prav pelja, tak mož kaj velja.«

V XXXVI. poglavju pokaže učitelj slabo, v narečju pisano pismo, kako se ne sme pisati. »Moj lubbrat, ti vajs, da imam malo zemle.« (Moj ljubi brat, ti veš, da imam malo zemlje)

Meščanskošolski ravnatelj Ivan Lapajne je izrazil v svojem članku »Slomšek kot pedagog« naslednje: »Dobri metodiki zahtevajo dandanes, da učitelj vadi jezikovni nauk na primernih berilnih sestavkih. Na to se je Slomšek že pred 30 leti oziral, ko je priobčil v svojih »Berilih« take sestavke, v katerih je imel učitelj priliko opozarjati učenca na ločila. (»Učiteljski Tovariš« 1886, str. 72).¹

Vsega Slomšek seveda ni prav po sedanje jezikovno pogodil, ker je bil takrat slovenski književni jezik še silno v pušči, niti glavna narečja niso bila zedinjena v skupni jezik. Pisatelj Levstik si je zato lahko tudi Slomška privoščil l. 1858 za obtožbo v svoji kritiki v »Napakah«. Bil je pa Slomšek tisti, ki se je zavzel za enotni slovenski jezik in priporočil l. 1847 vladi, da je bila gajica uvedena v šolske knjige, sam jo je pa uvedel v »Drobtinice« in druge spise.²

Uporabljal pa je Slomšek narodno govorico, a nujno mu je bilo poleg pravega izražanja pri srcu dobra vsebina. To opazimo v vseh njegovih spisih. V VIII. poglavju, na str. 33, je postavljen oddelek »Kako se v družbi pošteno govori«:

»Od tega, kar si slišal, dobro razloči, kaj boš povedal, kaj pa zamolčal. Najsiravno beseda ni konj, je pa kamen, ki ga težko odvališ. Lahko se vrže, pa težko pobere, še težje pa rana ozdravi, ki jo bližnjemu z eno besedo narediš.«

Take besede so gotovo višji smoter jezika, kakor kaka sama slovnična sklanja in spregatev. Nemški pedagogi nam teža niso omenili. Je pa to odstavek, ki bi koristil, ako bi bil napisan v javnih lokalih. Potem bi najbrže ne bilo toliko tisoč preprirov in tožb zaradi žaljenja časti.

Slovnico je Slomšek upošteval le za najpotrebnejše pojmovanje in za vajo »prav govoriti in pisati«. Ta namen bo vedno veljaven vsaj za nižje razrede osnovnih šol. Postavil pa je Slomšek še eno za vse čase prav

¹ Ivan Lapajne je sestavil (v »Učit. Tovarišu« 1886) prav lep opis o Slomšku kot pedagogu. Glede na današnji čas je seveda še premalo kritičen. Pri sklepu pravi tole: »Ta opis je med prvimi slovenskimi izdelki, ki Slomška kot pedagoga opisujejo. Slovenski šolski listi niso bili do zdaj tako srečni, da bi mogli prinesiti večjo oceno tega našega pedagoga, pač pa je bil to storil slovenski učitelj Ljudevit Tomšič v hrvatskem »školskem prijatelju« l. 1873, v katerem je v obširni razpravi, posneti po Kosarju, naslikal Slomškovo življenje in delovanje. Ta razprava ima na čelu zadnjo kitico njegove elegične pesmi po Slomšku (»Učit. Tov.« l. 1862), a končuje z zadnjo Praprotnikovo »Bridke solzice« (ravnotam). — Zadnji dve vrstici se glasita:

»Dokler bo slovensko gôrje stalo,
Tvoje bo imé se lesketalo.«

² Stanje jezika kaže Slomškov življenjepisec Fr. Kosar, ki je l. 1863 zapisal, da je Slomšek v slovenščini vse svoje vrstnike daleč, daleč prekosil.

pomenljivo pravopisno navodilo v predgovoru k svoji najznamenitejši metodični knjigi (v III. natisu, l. 1857):

»Vsaka slovniška oblika je kolo živega jezika, ki ne stoji nepremakljivo, dokler jezik živi, marveč se neprenehoma obrača in premenjuje toliko hitreje, za kolikor bolj napreduje omika ljudi in jezika. Kolo prenašlo tirati in pretrdo zavirati ni dobro; tiraj, opoviraj rabo oblik, kar je prav, da kolo jezika gladko teče; pa tudi preveč stran ne vozi, zaničujevaje bistvene oblike sosedov, da ne povoziš bratov pravice v svojo lastno škodo.«

Dalje piše Brinar: »Da vzbudi Slomšek učencem zanimanje in veselje do pravopisnega pouka, prečita jim za uvod kakšno našušmarjeno pismo, ki ga je pisala neveščča roka, in prepriča na ta način mladino, kako potreben da je le-ta pouk, ki se jim inače dozdeva le malovredna nadlega. Prav tako kaže Slomšek tudi v obrtnem in trgovskem spisju, kako naj se učitelj naslanja na življenje in kako naj na primerih, ki so učencem znani iz domačega gospodarstva, razklada in pojasnjuje razne oblike obrtnih spisov. Da privaja učence na spisovanje pisem, zato jim pripoveduje zanimivo povest, polno najraznovrstnejših dogodkov, in na podlagi le-teh se vrši dopisovanje med bratom in sestro med pastirčkom in graščakom itd.« (Str. 55.)

Brinar sicer opozarja, da je Slomšek prezrl važnost vaj za samostojno reproduciranje kratkih povestic, spisov in kompozicije navadnih razprav, torej prosto spisje (str. 56), a tu moramo pomniti, da je Slomšek napravil v učni knjigi veliko vzorcev kot gradivo za zasebno in trgovsko dopisovanje ter da je Slomškova gibljiva metoda itak dopuščala učitelju prosto pot. Zopet ne smemo pozabiti na te in druge nedostatke svoje dobe in da je bila knjiga »Blaže in Nežica« sestavljena za skromne nedeljske šole, učiteljem in učencem »za poskušnjo«.

Predavanje šolskega svetnika g. Schmidta sklenemo prav lahko s pogledom na Slomška, da je ta povsod iskal poleg fizičnega kar je psihično blizu. Negoval je s šolo drevo resničnega življenja, ki naj bi dajalo novih sadov resnice in spoznanja.

IX.

S tretjim predavanjem na omenjenem učiteljskem tečaju, s predavanjem rektorja V. Büngerja ima tudi naš Slomšek svojo skupnost. V obravnavi je bil še posebno koncentracijski ali strnjjen pouk. V tem smislu je sploh zasnovana knjiga »Blaže in Nežica«. Josip Brinar se je na strani 47 do 49 svoje knjige o Slomšku tudi še posebej izrazil, kako je umevati koncentracijo pouka pri Slomšku in mu v obče pritrjuje.

Brinar je trdil med drugim (pred 30 leti): »Slomšek se pri pouku ni oziral na koncentracijo raznovrstnih predmetov. A da se prav razumemo! Kdor bi dejal, da se Slomšek sploh ni brigal za koncentracijo pri pouku, ta bi mu storil veliko krivico. Koncentracija pouka se ne opira samo na izbiranje in prepletanje učne snovi po njeni notranji sorodnosti, ampak ona ima dostikrat svoje žarišče tudi v smotru poučevanja, ali večkrat celo v subjektu samem, t. j. v učencu.« — V subjektivni koncentraciji se kaže Slomšek velikega mojstra« (Brinar, str. 48).

Predavatelj Bünger pa sedaj razkazuje, da pojmovanje o delovnem pouku in o koncentraciji še vedno ni določeno, pravi pa pozneje: »Ne velja samo udeleževanje roke, temveč duševno delo.« »Nekaj mora vsekako priti iz dela, smotreno ustvarjanje, ne pa učenje brez pravega smisla, kakor hočejo pretirani reformatorji.« (»Slovenski Učitelj« 1932, št. 1/2, str. 16, 18 in 20.)

Vobče ni več mogoče vsega Slomškovega gradiva izenačiti glede na današnje podrobne zahteve, ker je časovno razdobje že preveliko in ker je imel Slomšek najbolj pred očmi majhne razmere na deželi, a že njegov poudarek za realistično snov in za nje uvedbo v šole, kaže, da je vsak učitelj vse to lahko prav dobro upošteval in smotreno s koncentracijo poučeval. Büngrer pravi:

»Vsaka in še tako vsestranska zaposlitev roke še ni delovni pouk, brez duhovnega pridobivanja snovi, ni pouk v duhu moderne pedagogike. Ne odločuje samo prav velika množina ali obširna enciklopedija vsestranskega mrtvega znanja, ki ga lahko vsak čas uporabljamo. Največje važnosti je, da prihaja otrok rad v šolo, da ni zapostavljen, da deluje pri skupnem delu in v zavesti svoje enakopravnosti. («Slovenski Učitelj» 1932, št. 1, str. 21 in 22.)

Slomšek je porabil vse mogoče prilike, da je pridobil ljudi in s tem tla za šolo.¹ Celo pri zgledu za sestavo testamenta je v knjigi na str. 233 poleg volila za cerkev vstavil točko: »Sporočim za deželske šole pet goldinarjev.« Za XIX. poglavje v knjigi ima naslov: »Človek ne spozna, kaj ima.« Tu je oddelek o človeški duši, na koncu beremo:

»Ljudje, ki šolo in cerkev opuščajo, izveličanske nauke zamudijo, se poživinijo, živine pa Bog v nebesa ne vzame.«

Za merilo Slomškovega pouka vzamemo lahko še druge ugledne zasnove delovne šole n. pr. dunajsko šolstvo. Opozarjam zopet na lepo poročilo vadniške učiteljice Olge Knez »O zunanji organizaciji in notranji reformi šolstva na Dunaju« v »Slovenskem Učitelju« 1932, št. 1/2. Tu čitamo na str. 14:

»Če končno pregledamo vso novo šolo, moram še enkrat poudariti, da ima mnogo dobrih strani, ne manjka ji pa tudi slabih. Gotovo je hvalen in sprejemljiv princip nove šole, ki se javlja v zahtevi, da naj šola vzgoji samostojnejšo delovno mladino, ki bo po svojih individualnih sposobnostih sodelovala v skupnosti. Saj so ideje kakor samodelavnost, vpoštevanje individualnosti in tudi domorodnost prastara dediščina največjih pedagoških genijev sveta, le da jih je naša doba poudarila, in to iz socialnih perspektiv, in jih usmerila v službo socialnih vrednot.«

Ako se delovna šola pametno umeva, jo najdemo vsaj z ozirom na vzgojiteljevo osebnost in individualnost učencev, že pri Jezusu, ki ga lahko označimo kot pedagoga z največjo aktivnostjo. (Glej članek Ivana Vindišarja »Jezus pedagog« v »Slovenskem Učitelju« 1931, št. 5/6 in 9/8.)

X.

Glede učne snovi ali tvarine v knjigi »Blaže in Nežica« je povedati, da je Slomšek pač kar največ uporabljal vse, kar je zanimalo tedanji svet. Že bramba proti nevarnostim in nadlogam, ki so nastopile

¹ Ivan Lapajne navaja v svojem opisu »Slomšek kot pedagog«: »Kaj pa je pravi, za svoj stan in za šolo v resnici vneti šolski nadzornik drugega, nego izvedeni, resno misleči in dobro hoteči učitelj podložnim učiteljem? To je bil Slomšek ves in še več. On ni samo iskal pomot po šolah in pri učiteljih ter ni samo grajal, kakor dandanes nekateri nadzorniki, temveč se je trudil, da je sam dejansko pripomogel, da se zboljša takratno slabo učenje, da slovenske šole dobe namesto takratnih čisto nemških knjig slovenske in slovensko-nemške knjige, da se učitelji, duhovniki in starši za šolo bolj in bolj ogrevajo. (Učiteljski Tovariš 1886, str. 89.)

po Napoleonovih vojskah in ko je bila uničena polovica Evrope, je dala takratnim vzgojiteljem izredno miselnost. Slomšek je spoznal, da je treba mnogokje najprej praznoverje in čarovništvo odpraviti, kot dokajšnje socialno zlo. Zato ima v XXXII. poglavju, na str. 183 celo zbirko zaničljivega gradiva »od čare in copernije«. Rodoljubu Slomšku je bila šola mnogo več, kakor naučenje branja, pisanja in računstva, ali takratni trivium. Za učno svrho in za notranjo preroditev pouka je postavil krepke stavke:

»Dobra šola razjasni glavo in ogreje srce za vse dobro; in to je šole prvi in sveti namen. Učiti otroke po krščansko, modro živeti, si skrbeti za časno in večno zveličanje; za to je šola. Pošteno dejanje ima v šoli prvo — posvetno znanje poslednje mesto. Dobro je znati pisati in brati, pa stokrat bolje pošteno ravnati.« — »Učenost brez čednosti je cvet brez sadja a i jabolko, zunaj lepo rdeče, znotraj pa gnilo.«

Ni treba, da bi tu še kaj več takega iz knjige našteval, ker iščem in primerjam največ tehnično stran Slomškovega pouka. Snov se navadno ujema s sedanjimi vzgojno-didaktičnimi načeli. V slovenskem slovstvu jo lahko primerjamo s tvarino, ki jo je priredil v izdaji »Slovenske šolske matice« Leo Pibovec. Kakor je snov v dodanem seznamu njegove knjige »Osnovni razred« (1929) in v učnem načrtu v knjigi »Drugi osnovni razred« (1931) nanizana (seveda za celodnevni pouk z 8letno šolsko dolžnostjo) za razne priložnostne snovne enote, tako je v knjigi »Blaže in Nežica« trenutno snov zbrana za začetek šole, za božične praznike; istovrstna nadalje »Huda zima«, »Snaga je lepa reč«, »Vese!a ale!uja«, »Ptičje gnezdo«, »Toča je pobila«, »Tudi na gobah smrt sedi«, »Po Dolenjskem grizo imajo« »V Lazah je stekel pes« i. t. d. Umevno pa mora biti, da Slomšek nima kaj široko postavljenega o železnici, ker takrat še ni stekla pri nas. Slomškovo velikopotezno stališče je bilo, da je s svojim gradivom dokazal brezbriznemu ljudstvu, kako je šola nujno potrebna in kako je mogoče potom šolske vzgoje vse polno neugodja in celo nesocialnih stvari odstraniti.

Kakega celotnega učnega načrta s podrobno sestavo takratnih življenjskih prilik na t e d e n s k e i n d n e v n e u č n e u r e, knjiga (kakor sem že pod II. omenil) nima. Ta tudi ni bil nujno potreben, ker je knjiga točno sestavljena v zaokroženi celoti glede na letne čase, nedelje, praznike in druga središča ter daje že s tem učiteljevi osebnosti prost načrt in moderni razmah pri pouku.

Tretji natis (iz leta 1857) knjige »Blaža in Nežice« ima »za pogovor« originalen uvodni sestavek »Iskrice šole oživiti«. Med drugim pravi Slomšek: »Iskreški šolski prijatelj, kar vsak učitelj naj bo, ima najoživljajočih iskric skupoma k redi za veselje in kratek čas, za resnico in nedolžno šalo, svoje učence za nauk v nemati in oživljati, zaspane dramiti, pridne podpirati, da mu ne opešajo v sredi pota potrebnega pouka. Ne zamudi, prijatelj šole in domovine, učitelj in odgojitelj mladine, knjižico blagovoljno soditi, dobro posneti, slabo popravljati, da ne bom jaz, ne ti na zgubi.«

Franc Kosar navaja (v Slomškovem življenjepisu l. 1863 ad VII), da je škof Slomšek nekemu prijatelju, ki je ravno postal dekan in s tem šolski nadzornik, pisal za način poučevanja to-le: »Prizadevaj si in skrbi, da iz šol svoje dekanije tisto brezmiselno učbo (mehanizem) iztrebiš, katera kakor rja vse dobro razjeda in dela, da so naše šole le v kvar. Vdahni svojim šolam duha in življenje. Obišči nenadoma zdaj to zdaj ono šolo. Ukaži izpraševati, izprašuj sam in ne hodi mimo nobene šole, da bi je ne obiskal.«

Povsod je videti, kako je Slomšek v dobi, ko ni bilo ne časopisov ne knjig za ljudstvo, upošteval napredek. Tako je on cenil vsako novo zdravljenje, podpiral je, kar so oblasti ukrenile, priporočal hranilnice (str. 80); drastično se je zavzel za takrat še slabo znano dobroto cepljenja koz (str. 168); zdravniško vedo je nasproti ukorenjenemu mazaštvu podpiral, za zdravnike pa je celo pristavil na str. 83:

»Spoštuj pa tudi zdravnika za potrebo del; tudi njega je ustvaril Bog, da bi tebi pomagal.«

Za vero u k je imel Slomšek najvišji smoter, da se učencem vcepijo nauki krščanske vere globoko v srce in da postanejo verske resnice nerazrušljive npravne maksime v valovih življenja.

Nravni principi so mu identični z nauki krščanske vere, katero priporoča kot najvažnejše središče, okrog katerega se naj koncentrirajo vsi drugi šolski predmeti. Učitelje svari, da naj se ne zadovoljijo s tem, ako so ubrali strune otroške duše v mol-akord pietističnih čuvstev, ampak da naj nanizajo otrokom v spomin tudi obilico pozitivnih naukov krščanske morale. On veli: »Če se je ogrelo mladini srce, tudi razum ne sme ostati prazna suha zemlja, da se versko odgojevanje enostransko ne izpridi v golo nabožnikovanje, — ampak tudi mu naj se obogati z obilnim zakladom verskih in dejanskih resnic ter s tem uri njih spomin, seveda le kolikor more mladina prenašati.« (Glej pri Brinarju »Slomšek kot pedagog« str. 53.)

Slomšek iskreno priporoča za oživljanje verouka uvedbo podob, zemljevid sv. dežele, sploh pa risanje zemljevida pred očmi učencev.

Glede metode o prvem čitanju se je Slomšek še oklepал slabega načina takratne dobe. Za učence na srednji in višji stopnji je pa podal razne prav tehtne besede — bisere iz katerih se vidi, kako mu je bilo pri srcu uspešno in zraven plemenito delo v šoli.

Prva napaka branja je, ako se preveliko prebere, premalo pa pomisli in šolcem premisliti dá, kar so brali. Po takem načinu se zgodi, kar sploh pregovor poveda: »Iz mnogegega povrh, iz celega pa nič.« To se pravi vodo s sitom zajemati, ali pa v prevrtan sod vlivati. Vselej me žali, kadar kako šolo obiščem in pobaram: koliko ste prebrali, ali kaj iz Berila za pouk vzeli, če mi učitelj pohinavsko odgovori: »Vse, celo Berilo smo vzeli.« To ni mogoče! gospodine, v enem letu ne, pol leta še pa manj. Po takem odgovoru sodim, da so deca mnogo brali, nabrali pa malo, ali celo nič, kakor se lahko in hitro prepričam ter po samem čitanju lahko in dobro spoznam, koliko šola velja.

Berejo li šolci lepo gladko, bolje polagoma, kakor prenašlo, brez vsega vrišča in kričanja, ter čedno glas povzdigajo in polagajo, kakor jim kažejo ločnice, hitro spoznam, da učenci umejo, kar čitajo, in učitelj ne hodi brez glave v šolo. Taka šola je srebrna. — Ako poprašam šolarje, kaj, od koga in česa so brali? in mi različno povedó od pridne Rozike, kako je rada v šolo hodila, kako je mater lepo prosila, — pa tudi od Andrejčka potepuha, in se jim na licu vidi, da čutijo, kar pravijo, taka šola je zlata vredna. Ako pa celó zapojejo otroško pesmico: Kdo je naučil pličice pet? in več takih ličnih pesmic, take šole ni poplačati. Pač je boljše malo, kakor veliko žlabodrati, umeti in čutiti pa nič. Šolski učitelj ne sme misliti, da je svojo dolžnost dovršil, ako je svoje učence gladko brati in čedno pisati naučil; kaj pomača glava prebrisana, srce pa hudobno in robato! Ne tožuje li naših šol žalostna vsakdanja skušnjava, da več ko je šol več je hudobnežev, ljudi brez vere in brez Boža, brez prave ljubezni in brez vsake vesti! Je-li so šole tega krive? Ne dáj Bog! Kriva je slaba, neumna učba otrok. Ako otroci v šoli sedijo s truplom, z duhom so pa doma, na duši in telu ubožajo. Šole, v kateri učitelj ves zaspan in počasen šljuta, po cele dni zapravi, in otrok brez uka v klopi sedi, bilo bi

veliko bolje, da bi je ne bilo. Take šole so morilke živega duha mladini. Ako se v šoli čita, pa ne popraša, ali deca umejo, kar berejo, se pravi prazno slamo mlatiti. Nauk se ima vsejati, pa tudi podorati in povleči skoz pomišljevanje, in obračanje nauka na vsakdanje zadeve otrok. Če hočeš brati, kako se imajo deca v šoli zadržavati, kako v cerkvi, kako doma; opomni deco vseh pogreškov in pregreškov, ki jih pri šolarjih zasleduješ. Poprašaj male, ali so molili, si roke in glavo za ušesi umili; so li ubogali starše in jih za zamero prosili, če so jih žalili? Skrbi, da bo tvoja šola za življenje, ne pa za šolsko klop, prizadevaj si svoje šolce za Boga, za vse pošteno in blago oživiti, ne pa jim zadušiti dobre nagone. Branje in pisanje je le lupina; jedro pa krščanska omika in zlahtno srce.» (Vodilo za porabo »Berila«.)

Pri pouku v računstvu opazimo pri Slomšku, da je porabil razne vzpodbudne besede za vcepitev veselja do predmeta. Računske vaje so kolikor mogoče uporabne in praktične, vzete iz življenja za življenje. Računov z golimi števili ima prav malo. Rad uporablja kako koncentracijo n. pr. XIV. poglavje. Tu je naslov »Ogenj, potrebna pa nevarna reč,« prične pa z »doštevanjem« (seštevanjem), sledi računanje o slanini in mesu, končno pa predstavi, kako se je v Čehovci na pustno nedeljo (pri »pohanju flancatov«) mast vžgala in nastal požar. Potem so navodila, kako se je ognja varovati in kaj storiti kadar gori; tudi je račun in pouk o potrebi zavarovanja (pristop v bratovščino sv. Florijana). Pristavi pa še odločno: »Kdor tega ne stori, ni vsmiljenja vreden.«

Posebno poudarja Slomšek računanje na pamet. Zato jih med raznimi praktičnimi računi navdušuje:

»V sedanjih časih znajo ljudje dobro rajtati; da vas kdo podrajtal ne bo, vam je iz glave šteti na vse kraje potreba.« (Str. 12.) — »Da vas ne bodo roke bolele, hočemo z glavo rajtati.« »Privaditi vas moram drobiž na goldinarje vreči.« »Morate mi še število razkladati (razdeliti) in dnarje v glavi premeniti, dokler jih v žepu nimate.« »Da se ti ne bodo v rajtingah krave smejale, pa te tudi ne babce goljfare, kadar pridejo medico pit'« (Str. 39.) — »Pa slab rajtar bi bil, so djali učitelj, ki bi za vsakega pivca kredo iskal; iz glave rajtingo storiti je veliko boljši kup.« »Take rajtinge glavo belijo; kdor pa rajtat ne zna, sam sebe goljfa.« (Str. 42. knjige »Blaže in Nežica« I. izdaja.)

Brinar je (na str. 61) za ta predmet pri Slomšku mislil takole:

Povsem je Slomšek prezrl psihološko utemeljeno zahtevo, da se morajo učencem številni pojmi razviti na podlagi konkretnih predmetov, ki se nahajajo v učencevi bližini, ali ki jih učitelj preskrbi nalašč v to svrhu. Ne da bi abstraktno število shvatali na mnogih konkretnih primerih, uvaja učence takoj v številno vrsto, v kateri jih orientuje z naslednjimi vajami: »Šimej, preštej mi od 1 do 100. — Zdaj pa ti, J., od 100 do 1 ritansko; Miha, ti pa zdaj eno prestopaj: 1, 3, 5 i. t. d. pa še nazaj eno preskakaj: 100, 98, 96 i. t. d. T. ti mi pa po dve izpusti: 1, 4, 7 i. t. d. Jaka, ti si bolj moder, mi pa križem dodajaj in oddajaj, kakor ti bom pravil.«

To štetje se da sedaj opravičiti. Na zimskem tečaju za računovodstvo in oblikoslovje 1928/29 v Ljubljani je predaval prof. matematike g. Fr. Jeran med drugim to-le: »Dandanes šteje otrok pazljivo nebroj drobiža. K štetju spada red, ni štetja brez reda. Ne pa šteti do neskončnosti. Ni seme vse, ki se seje, ampak tla so, v katera se seje in ki odločujejo. Bojte se definicij na osnovni šoli, ne zahtevajte »kaj je število«! Ljudje mnogo več pojmujejo kakor znajo povedati. Isti proces

moramo imeti pred očmi, ko učimo deco šteti. »Štetju se v šoli premalo pozornosti obrača.«

Istotam (na str. 61 svoje knjige »Slomšek kot pedagog«) navaja Brinar:

»Pri računanju na pamet ne obravnava Slomšek štirih operacij vsake posamezno, ampak postopa liki Grube, obravnajoč števila vsestransko.«

To staro Grubejevo načelo ni napačno pri vajah na pamet, ako pomislimo na način pouka v spontanosti, za katerega se zavzema delovna šola. Vendar pa potrjuje Brinar nadalje (str. 61) kako je največjega uvaževanja vredna Slomškova zahteva, da naj učitelj zveže računanje z življenjem. V podkrepitev navaja zgled našega pedagoga iz XVI. poglavja (»Zdravje gor po niti«). Sicer je pa Slomšek v svoji knjigi vse računске operacije že v prejšnjih poglavjih posamezno obravnaval, zato je opravičeno, ako je prejšnje učenje svobodno vpletal v poznejše.

Pri Brinarju čitamo na str. 61 naslednje: »Največjega uvaževanja pa je vredna Slomškova zahteva, da naj učitelj najtesneje zveže računanje z življenjem, ker le na tak način se zbudi v učencih pravi smisel in istinito veselje do tega, sicer zelo suhoparnega predmeta. Da navedem le zgled, kako spretno uvaja naš pedagog učence v pismeno množenje! »Sušca je bil sila mrzel veter; bali so se za trsje, da ne bi pozeblo. Gorenjci so prišli vina kupovat, in ravno pretečeni teden je točilo 5 Slavinčanov. V nedeljo govori vsa župnija o vinski ceni. Tudi gospod učitelj vprašajo v šoli Jelenovega Šimena, rekoč: »Koliko so oče vina prodali?« Šimen pravi, da 125 veder. — »Po čem?« »Po 3 gld. malo vedro.« — »Dobro so prodali; ali pa tudi veš izračunati, koliko so izkupil? — Po doštvi bi lahko izračunali, ako bi 125 trikrat podpisali in došteli; pa bilo bi prekasno. Ako več enotnih reči po večkrat štejejo, se reče, da poštevamo ali množimo. — Danes se bomo učili kaj je poštevati ali množitev! itd.«

V protislovju tega (str. 61) piše Brinar na str. 92 naslednji odstavek:

»V računanju se podajajo učencem obrazci, kako morajo doštovati in odštovati, kako množiti in razštevati, toda vzroki, zakaj se postopa baš tako in ne drugače, o tem ne izpregovori učitelj niti besedice. Da bi shvatali učenci številne pojme na podlagi konkretnih predmetov, ali da bi takorekoč po lastnem premišljevanju in sklepanju proniknili v računске operacije, o tem molči Slomšek dosledno, navajajoč učence le mehaničnega številjenja.«

Res pa je že iz gornjega po Brinarju razvidno, da prehaja Slomšek pri računanju navadno takoj iz imenovanih števil in konkretnih primerov v razne operacije. Kjer je mogoče, kaže na vzrok. Namen računstva v čitanki mu je bil, da poda učitelju nekaj zbranega gradiva za prosto uporabo, ker bi sicer moral uvesti še kako posebno računico za nedeljske šole. Pameten učitelj si je to lahko priredil po potrebi in izkušnji.

Vobče obstoji računstvo samo na sebi na nekaterih aksiomih, ki jih mora razum brezpogojno prevzeti. Zato pojmujejo danes učni način za računstvo tako, kakor je navedel predavatelj g. Schmidt:

»Najprej življenje, potem sistem. Pozneje se pri računstvu ne more delati brez sistema in torej ne velja: proč [s sistematičnostjo v šoli! Vsaka šola mora priznati, da ima računanje svoje elemente in fundamente, na katerih stoji vse računstvo. Podlaga pa mora biti trdna, da ni stavba v nevarnosti. Podlaga se ne postavlja samo z dobro in vsestransko obravnavo ali [z najboljšo »delovno šolo«, temveč po bistvu računanja posebno z vajo. Na njo se ne more pozabiti in je nujna, kakor zdravilo v bolezni. Vsak dan je nekaj minut vaditi z golimi števili. Absolutne nesistematičnosti in

popuščanja z mislijo v tem, da bi bilo otroku mogoče manj prijetno (torej delovne šole iz l. 1920) ne smatramo danes za naš največji uspeh.« (»Slovenski Učitelj« 1931, št. 11/12, str. 198.)

Tak občutek je Slomšek že davno imel, ko je v X. poglavju pričel 4. vajo v številstvu z besedami:

»Da se nam številke (numere) v glavi ne posušijo, jih moramo spet ponoviti.«

Kako pa so bili Slomškovi računarji veseli! Ko je za »kratek čas« končal (v XXII. poglavju) pouk z računi »uĝanko po tri« (regeldetrijo), je vzkliknil nazadnje živahno:

»Komur delo prav izteče, si lahko zažviĝa, kakor si nocoj zapojmo »Večernice«: Glejte, že solnce zahaja i. t. d.«

Kdaj pa pridejo učenci iz sedanjih šol s tako vedrimi obrazi od matematičnih ur? — (Dalje.)

Šesti kongres „Mednarodne zveze za novo vzgojo“.¹

Anica in Minka Očakar.

Letos se je vršil v Nizzi, na prekrasni francoski rivieri, šesti svetovni kongres za novo vzgojo. Pričel se je 29. julija in končal 11. avgusta. Kongresu so posvetili francoski in inozemski listi veliko pozornost, saj je bil to eden najslavnejših in obenem najprisrčnejših praznikov duha. Dih medsebojne simpatije je zavel nad to tisočglavo množico, ki je prišla iz vseh delov sveta. Pričel se je s smehljajem in končal z apoteozo.

Predsednica Mednarodne zveze za novo vzgojo je Mrs. Beatrice Enson, kongresu v Nizzi pa je predsedoval profesor Paul Langevin. Ta kongres je bil veličastna manifestacija pokreta, ki se je začel v Calais pred enajstimi leti. A takrat je bilo le 70 kongresistov. Pozneje, v letu 1923 v Montreux je naraslo število na 300 — dve leti kasneje v Heidelbergu na 800, tako je tudi v Locarnu in v Elsinor stalno naraščalo število udeležencev. V Nizzi je bilo krog 1700 slušateljev in slušateljic iz vseh delov sveta, največ iz Anglije in iz Amerike. Zbrali so se zastopniki 52 držav. Tudi zelo oddaljene države, tako Indija, Kitajska, Japonska, Novi Hebridi, Nova Zelandija, Avstralija, Brazilija, Urugvaj, so poslale po več zastopnikov. Jugoslavije oficijelno ni zastopal nihče, dasi se tudi pri nas zanimamo za novo vzgojo, ki naj bi odgovarjala časovnim potrebam, predvsem pa poglobitvi duhovnega življenja. Zelo sva veseli s sestro, da sva se tudi medve udeležili tega nadvse zanimivega svetovnega kongresa. Predstavljeni sva bili skoraj vsem delegatom različnih držav, ki so se seveda tudi zanimali za naše šolstvo. Tako sva izmenjavali misli z različnimi narodi širom zemlje.

V času te strašne svetovne razrvanosti je bil kongres zgled enote. Vsi edini v ljubezni do sočloveka, nas je družila enainista želja, kako pomagati otroku do srečnejšega življenja. Resnično, bili smo kot ena

¹ Predavanje na zadnjem božičnem zborovanju Slomškove družbe v Ljubljani.

sama velika družina. Srečavala sta se vzhod in zahod, velike daljave, ki ločijo zemeljske celine, so počasi izginjale.

Bila je to odlična družba vzgojiteljev in znanstvenikov.

Kongres se je pričel s pozdravnim večerom v vili Masséna. V čarobno razsvetljenih sobanah in vrtovih, je župan mesta Nizze, v spremstvu mestnega zastopstva, ob čaši šampanjca izrekel dobrodošlico vsem udeležencem. Običajno so ti prostori občinstvu zaprti, isti večer pa je hodila številna množica, najbolj zanimiva, najbolj pestrobojna, ki si jo moremo misliti, skozi dolgo vrsto salonov. Počastila nas je najodličnejša družba Nizze. Bil je lep večer. Palme, opojen duh minoz, oleandrov in mirte, mehka godba in globoko modro nebo, posejano z zvezdami...

Predavanja so se vršila deloma v liceju, deloma v palači Méditerranée. Obe stavbi sta zelo lepi in mogočno učinkujeta na vsakega. Licej je bil pred vojno razkošen nemški hotel, palača Méditerranée pa je nova in je izraz najfinejšega francoskega okusa.

Predavali so dopoldne in zvečer in sicer v angleškem, francoskem, nekaj tudi v nemškem, japonskem in kitajskem jeziku, vendar je prevladovala angleščina. Popoldne so se predvajali filmi iz različnih delov sveta, ki so nam predočili nove metode poučevanja.

Predavanjem je bilo posvečenih 400 ur, dnevno je bilo krog 38 predavanj. Večerna predavanja, ki so se vršila v prekrasnem gledališču palače Méditerranée in ki so jim lahko prisostvovali tudi nečlani kongresa, pa je otvarjalo skupno petje pod vodstvom Miss Dorothy Moulton, kar je učinkovalo zelo domače.

Poleg predavanj je bila v liceju, v Park Imperialu, tudi šolska razstava, ki je napolnila 20 velikih dvoran. Razstave se je udeležilo dvajset pet držav, najbolj so se odlikovale Japonska, Kitajska, Kanada, Latvija, Letonija, Poljska, Belgija, Francija, Nizozemska, Irska, Avstrija in Nemčija. Razstavila so lepa dekliška in deška ročna dela, značilne za njihove dežele, — vezene Kitajske in Japonske v krasnih, bleščečih barvah, so zbujale splošno pozornost — dalje številne knjige, brošure, ilustracije, bakrореze, razne izdelke iz kamena, kovine, ambre, slonove kosti itd.

Šolska internacionalna korespondenca je predložila številna pisma, ki so jih izmenjali njeni pristaši. So zelo zanimiva. V njih odseva prostodušnost otroške mentalitete. Čutimo, da KSI olajša mednarodno umevnost prav tako kot učenje tujih jezikov. Mednarodno šolsko dopisovanje so ustanovili na Francoskem v letu 1919. Danes je tam nad 800.000 otrok, ki si dopisujejo z učenci iz 28 držav. Tudi otroci v Ameriki in na Angleškem zelo goje mednarodno dopisovanje in tako je naraslo število takih otrok že na več milijonov.

Razstavo smo si ogledali popoldne, vsako jutro pa smo razbirali z deske napovedi raznih predavanj in potem smo se razšli po dolgih hodnikih liceja v Parc Imperialu. Čuli smo najrazličnejše govorice, naš licej je bil kot pravi babilonski stolp. Resni obrazi so pričali o intenzivnem delu vseh kongresistov. Teze, ki so jih obravnavali predavatelji, so segale v

živo življenje, so se dotikale občutljivih problemov sedanosti, ki jih moramo rešiti s tem večjo vneto in vero, ker od njih zavisi usoda celokupnega človeštva.

Kongres so počastili osebno francoski minister prosvete gosp. M. De Monzie, belgijski minister znanosti in umetnosti gosp. Petitjean in japonski minister dr. Tanakadate.

Francoski minister de Monzie je med drugim rekel tole: »Priznam, ko sem se namenil k Vam, nisem pričakoval tako številne in raznolike skupščine. A bolj kot njena številnost, me je vzradostilo to, da so zastopani tu, tako mnogoštevilni narodi. Čas, ki ga doživljamo, je resen in dogodki, ki jih pričakujemo, so zelo važni. Ni mogoča materialna razorožitev brez duševne. Vse se začinja in konča z duhom, saj je duh čudodelnik.«

Besede ministra de Monzieja se skladajo s cilji Mednarodne zveze za novo vzgojo, ki jih je tako lepo orisal predsednik kongresa v Nizzi gosp. Paul Langevin v naslednjih besedah: »Sedanja kriza kliče z vsemi močmi k obnovi vzgoje potom koncentracije vse zemlje. Da to dosežemo, trud države same ne zadošča. V ta namen mednarodna liga za novo vzgojo nujno pozivlja starše, vzgojitelje, upravnike in vse socialne delavce, da se združijo v širok svetovni pokret.

(Dalje.)

Izobrazba naroda

Pet let in dva meseca šolski vodja v Dobropoljah.

Ivan Hribski.

Dobropolje so znan, sloveč kraj, dasi se ne morejo ponašati s kakimi prav posebnimi prirodnimi lepotami in posebnostmi. Polje, to je res lepo. Odtod ime Dobropolje. Ni pa v tem kraju nobene vasi s tem imenom. To ime nosi ves kraj, vsa župnija in železniška postaja. Župnijska cerkev, šola, pošta, orožniška stanica, večje trgovine, hranilnica in posojilnica, zadružni in društveni dom — vse to je v vasi Videm, ki je središčna točka vsega krajevnega življenja. Vsa župnija, prav za prav nadžupnija, ima 14 velikih vasi. Največja vas so Kompolje s 112 hišnimi številkami z nad 500 prebivalci. Vse vasi pa imajo 770 hišnih števil in 3240 ljudi. Ves kraj je razdeljen na tri upravne občine: Videm, Podgora in Kompolje. Izvzemši dve vasi (Ilovo goro in Hočevje) so vse vasi na ravnini, ki ima 445 m nadmorske višine. Za dušnopastirska pota in za šolski obisk je ravnina ugodna. Ob mojem tedanjem službovanju v tem kraju je bila vsa župnija tudi en sam šolski okoliš. Z vzgojnega stališča se mi vidi, da je pametno, če se krijeta župnijski in šolski okoliš — ker se sicer že otroci odtujijo vzajemnemu, domačemu župnijskemu življenju. Po mojem bi se morale vse vasi, ki jih prešolajo v bližnje sosednje župnije, istočasno tudi prežupniti. Vem, da bi bile s tem združene velike težave, toda duhovnim dobrinam morajo s pota vse druge težave in ovire. Pa to le mimogrede.

Vse, kar sem navedel doslej o Dobropoljah, ni in ne more biti vzrok slovesu, ki ga uživajo. Vzrok mora tičati v čem drugem. In to drugo je tamkajšnje ljudstvo, ki je v splošnem verno in vneto za vse dobro.

O splošni ljudski vernosti nam priča v tej fari 8 cerkev, veliko število kapelic in nešteto križev ob potih. Kadar se človek pelje n. pr. skozi Ponikve v Dobrépolje, je najboljša vzeti klobuk z glave, da se ti ni treba neprestano odkrivati. Pobožnost dobrépoljskega ljudstva potrjuje tudi dejstvo, da so redke župnije, ki bi dale svetu toliko duhovnikov, kot jih je že dala dobrépoljska. Iz te fаре je izšlo že tudi prav lepo število svetne inteligence. Naj omenim samo nekatere, kakor pisatelja Jakliča, oba znana umetnika A. in F. Kralja, pesnika Zdenčana, kulturnega delavca Kompolskega, že umrlega pesnika in pisatelja M. Prelesnika, ki pa je bil duhovnik, zadružnega pisatelja A. Kralja itd. Da je tamkajšnje ljudstvo vneto za vse dobro, nam je priča tamkajšnje zelo razvito društveno in združeno življenje, ki se ga je ondotno ljudstvo po zaslugi tedanjega tamkajšnjega učitelja in rojaka Jakliča zelo oprijelo. In kakor sem že zadnjič omenil, so bili Dobrépoljci med prvimi v bivši Kranjski, ki so si ustanovili šestrazredno šolo z nerazdeljenim poukom. Med drugim je vse navedeno, posebno še nerazdeljeni pouk, mene prav posebno vleklo tja, ker se človek v teku let le naveliča poučevanja v oddelkih.

Dne 29. februarja prestopnega leta 1908 me je peljal v zaželeni službeni kraj tast, znan v tistih krajih po imenu Robarski Miha. V Rob sem bil namreč spremil družinico, da je tam čakala na pohoščivo, ki smo ga bili oddali na železnico. O to pohoščivo! Koliko manj skrbi bi imel človek, če bi mu ne bilo treba ob preseljevanjih vlačiti ga seboj. Najbolj pa trpe ob preseljevanjih naše boljše polovice. Vkladanje, razkladanje in pa skrb, koliko se bo med potjo pobilo! Preseliti se trikrat in enkrat pogoreti, je res isto. No, pa sem bil vkljub vsem selitvenim nevšečnostim tisti dan prav dobro razpoložen. Na saneh dobro zavil, radi lepega nedeljskega zimskega popoldne praznično razpoložen, sem vso pot s polno dušo užival ob brnenju kraguljcev lepoto mirne zimske prirode. Le od časa do časa so me v gozdnih predelih za trenutek zdramile iz lepih upov in sanj globoko se oddihajoče smreke, s katerih je rahel severni vetrič stresal snežna bremena. Tu in tam nama je prišel tudi kak popotnik nasproti, se lepo umaknil in vljudno pozdravil, ko je naju spoznal in uganil najino pot. Prišedši v službeni kraj, sem se javil najprej tovarišu in prijatelju Jakliču. Dobil sem ga bil v uradnih prostorih posojilnice in hranilnice, kjer je imel obilo posla z ljudmi. Nekateri so prinašali v hranilnico denar, drugi so prihajali ponj, tretji so izpraševali, če in koliko jim je dovoljenega posojila. Le kolik ugled ima učitelj, če je v položaju, da more pomagati ljudem tudi z materialnimi sredstvi in ne samo z lepimi nauki. Radi podviša stanovskega ugleda, sem si želel že tedaj tak učiteljski položaj, ki bi nam omogočal temu ali drugemu tudi kaj posoditi iz svojega žepa; kajti vse nekaj drugega je, posojati drugim kakor pa izposojati si od drugih. J. je izposojal posojilnični denar, pa so ga nekateri onikali zato.

Res, velika škoda, da se tisti, ki odločajo o učiteljskem materialnem položaju, ne zavedajo, kolike važnosti je ugoden učiteljski materialni položaj za podvig srčne in umske kulture. Naj bi se jim vendar že kdaj odprlo in zjasnilo! Ob ugodnem učiteljskem materialnem položaju bi nas morda res še prosili za botre in botrice, kar bi celo ne bilo slabo v vzgojnega stališča. Čim srčneje je učitelj spojen z ljudstvom, tem boljši so vzgojni in učni uspehi. Predstaviti sem se šel takoj prvi dan tudi predsedniku krajevnega šolskega sveta, to je k nadžupniku, gosp. A. Ramovšu. Nepričakovano vljudno me je bil sprejel in tudi postregel. Takoj sem spoznal, da je prijatelj šole in učiteljstva. Ker sem se mu čudil, odkod to, da se zanima za metodična vprašanja, mi je povedal, da je bil sam na Svibnem 18 let zasilni učitelj in župnik. Ko pa sem se pred drugimi čudil, kako je mogoče, da je napravil kot župnik tak skok: s Svibnega v Dobrépolje, ki je ena izmed najboljših župnij v ljubljanski škofiji, so mi povedali, da ga je vlada nagradila s prestavo v Dobrépolje radi zaslug v svibenjski zasilni

šoli. On me je tudi presenetil z novico, da moram takoj drugi dan, t. j. 1. marca začasno prevzeti vodstvene šolske posle. Ključke od stanovanja mi je kar izročil, dekret za začasno vodstvo pa da mi ima izročiti intermistična voditeljica. Ko sva se dogovorila še o organizatorski službi in njenih dohodkih, obstoječih v 30 mesečnih kronah, črne maše in pogrebi pa še posebej, sva se zadovoljna razšla. Med tem se je bilo že zvečerilo, zato mi ni kazalo obiskovati drugih učnih oseb. Le k J. sem si upal. Dobil sem ga spet v posojilničnih prostorih. Celo popoldne je imel opravka z ljudmi. Nič čudnega, če se mu je zahotelo nekoliko razvedrila. Povabil me je v Šitihovo gostilno. V nji sva naletela na velik dirindaj. Ognjegasci so imeli veselico. Zmuzala sva se v stransko, gosposko sobo. Jaklič je pil pivo, jaz pokalico, ker sem bil tedaj zaigrizen abstinent. Kmalu so naju opazili možaki in se nama pridružili. V me so silili z vinom, da sem se jim komaj otepal. J. stališče je bilo lažje, ker se je izgovarjal na pivo, češ, da ne sme mešati. Jaz sem hvalil pokalico, češ, da je zdrava, toda verjeli mi niso. Le kaj bo z vašim želodcem, če se ne boste spametovali, so me dobrohotno dražili. Novica, da sta v gostilni J. in novi šolski vodja, se je hitro razširila po vseh gostilniških prostorih. Čim dalje več radovednežev sem imel okrog sebe. Ker sem bil že prečital nekaj J. povesti, v katere je vpletel le domače originalne tipe, sem se zvedavo ogledoval, da bi uganil, kdo je Mišček, kdo Kravajc iz Kozjega repa, kdo Blisk, kdo mešetar Vence, kdo podpeški muzikant Blažič, kdo Fortunatek, kdo Fajfar, kdo Srakar, Koštrunček itd.? Iz veselilne sobe je priganjala radovednost v našo sobo tudi ženske. Tudi nanje so mi padale oči in sem iskal tipov za Freljančkovo Mico, za Medenko s Ščite, za Krajčkovo Rozalo, za Smolarjevo Nežo, za Marjetenco, za Skončno Franco itd. J. tudi ženskam ni prizanašal in jih je izborno karakteriziral v svojih povestih, ki so vzete iz resničnega vsakega življenja. Kajkrat so mi ušli pogledi skozi odprta vrata tudi v veselilno sobo, kjer so se jadrno vrtile poljske »gavtrože« ob krepkih zvokih godbe na pihala. Pihali pa so godci iz Škocijana, znani pod imenom Lundri. Skoraj mi ni šlo v glavo, da se znajo tudi Poljci, ki jih sosedje šaljivo nazivljejo »fovčki«, tako veseliti. Mislil sem, da samo molijo ter da za posvetno razveseljevanje sploh ne marajo dosti, ker so, kakor sem že omenil uvodoma, znani kot pobožni ljudje. Že prvi dan službenega nastopa pa doživiš: Hej-jo! Juhuhu!

Za moj prihod je še isti večer zvedelo tudi učiteljstvo in kaplan B. Prišli so me pozdravit in se mi predstavili že kar v gostilno, ker se je bila razširila po vasi novica, da postanem že drugi dan njih začasni šef.

Do tega pa je prišlo tako: Prejšnji nadučitelj, znani šolnik Štefan Primožič, je meseca decembra 1907 umrl. Vodstvene posle bi moral prevzeti tovariš J. Ta je bil kot državni poslanec na dopustu. Drugega starejšega moškega ni bilo na šoli. Vodstvene posle je morala tedaj prevzeti starejša učiteljica — recimo ji Rozamunda. Po mojem službenem nastopu sem bil med moškimi jaz najstarejši, zato je okrajni šolski svet odredil, da moram s prvim službenim dnevom prevzeti tudi vodstvene posle. Zaprotil sem bil le za učiteljsko mesto, največ z namenom, da se bom pod priznanim šolnikom Primožičem v učiteljevanju spopolnil, dalje zato, da bi mogel kaj več storiti za organizacijo, čije tajnik sem bil. Lep načrt smo imeli: J. predsednik, Primožič urednik Slov. učitelja, moja malenkost tajnik bivše Slomškove zveze. Pa človek obrača, Bog obrne. Tako je neštetokrat v življenju. Zakaj — ne vemo.

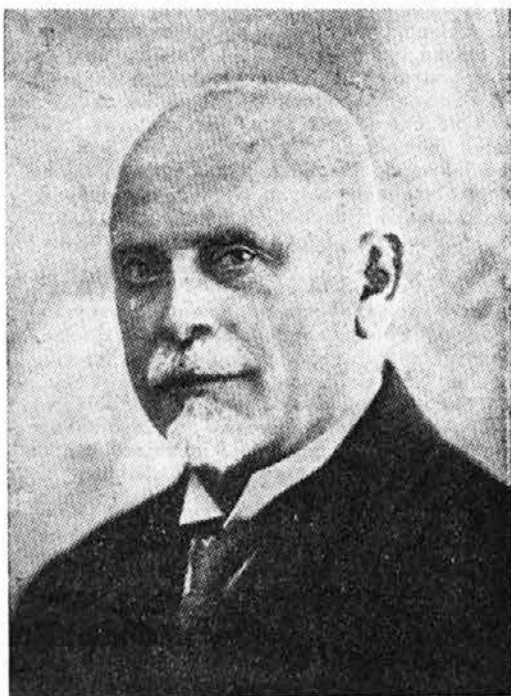
Kot tovariša vodjo so me prišli tedaj pozdravit. Tovariša Rigo in Januš, oba mlajša od mene, sta bila proti meni na tem prvem sestanku precej uradna, zapeta; tovarišica Viktorija se je vedla korektno, simpatično, družabno; intermistična voditeljica Rozamunda neženirano čudno, brezobzirno. Iz vsega njenega obnašanja sem povzel, da si je mislila, kako bo neki vodil našo šestrazrednico tak-le hribovski učitelj, ki na večrazrednici še nikoli poučeval ni in pa še niti trideset let nima za seboj.

J. in kaplan B., ki sta njene muhe poznala, sta jo znala držati v pravih mejah. Posebno pred J. je imela respekt, ker je znal človeka potegniti, da se je potegavščine zavedel šele po par dneh. Da bi pa ne ostali predolgo v noč v gostilni in dali s tem slab zgled ljudstvu, smo se mi trije: Jaz, J. in B. poslovili in odšli spat. Poln novih vtisov, poln novih skrbi sem legel k počitku, toda zaspati nisem mogel. Rozamundino obnašanje mi ni šlo iz glave. Kaj bo, kaj bo, če se Rozamunda ne ukroti in unese? Kakšen ugled bom imel, če mi potegne člane učiteljskega zbora za seboj, ko je vendar prvi pogoj uspešnega vzgojnega dela na šoli harmonija med vodjem in vsemi člani učiteljskega zbora. Ob trdnem sklepu: Janez, bodi mož, krepko poprimi za vojke, vedno imej pred očmi le dobrobit šole — zmaгал boš.

In 1. marca, to je takoj drugi dan že, je Rozamunda vzkliknila: Kaj, tako se bomo šli šolo pod vašim vodstvom? Ah, nisem si mislila, da boste tak! Mi je žal, če ste se motila. (Dalje.)

† Janko Nepomuk Jeglič.

Dne 12. januarja t. l. smo ga spremljali k večnemu počitku. Dolga vrsta nas je bila. Pripadniki vseh stanov so se prihiteli posloviti od zaslužnega in zglednega moža. Videl si prevzvišenega gosp. škofa, kanonike, dekane in veliko drugih duhovnikov in redovnic. Poleg duhovske gospode si opazil nenavadno veliko udeležbo druge svetne inteligence iz akademskih in neakademskih poklicev. Izredno lepo število je bilo navzočnih pri pogrebu pokojnikovih stanovskih tovarišev in tovarišic. Dirnila te je tudi ljudska množica in šolska mladina. Človek, ki je srečal pogreb, se je sigurno vprašal: Kdo je bil ta, ki si je zaslužil tako počaščenje? Kaj je neki storil v življenju, da mu izkazujejo toliko čast? Na to vprašanje odgovorimo mi: Janko Nepomuk Jeglič je bil učitelj, ki je izročeno mu šolsko mladino vzgajal po večnoveljavnih krščanskih načelih.

To je prvo v naših očeh. Drugič: Bil je nad vse skrben družinski oče, ki je delal in trpel za svojo družino od zore do mraka, od mraka do dne in ji tako preskrbel čeden dom, otrokom pa pošten kos kruha. Tretjič: Bil je prijatelj revnih, katerim je iskal pomoči vsepovsod. Četrtič: Bil je 20 let občinski svetnik, kar priča o njegovem prizadevanju in trudu za obči blagor in napredek. Petič: Bil je v mlajših letih organizator krščansko mislečega ljubljanskega učiteljstva. Skratka: Janko Nep. Jeglič je bil mož zglednega krščanskega, kulturnega, karitativnega in gospodarskega dela. Priče za to: 1. odlikovan je bil po šolski oblasti z naslovom »šolski ravnatelj«, prejel je poleg tega v dobi učiteljevanja tudi 19 pohvalnic; 2. več let ga je volilo ljubljansko učiteljstvo za predsednika bivše ljubljanske podružnice »Slomškove zveze«; 3. pri Sv. Križu

in na Rakeku je ustanovil podružnici Kmetijske družbe; 4. za ustanovitev hranilnice in posojilnice pri Sv. Križu pri Litiji je bil imenovan za častnega člana; 4. mesto Ljubljana mu je podelilo čast ljubljanskega meščana. Ob njegovi 70 letnici ga je imenovalo šentpetersko prosvetno društvo za častnega člana. Odborniške posle je vršil v Vincencijevi družbi, v »Domu slepih«, v bivši »Županski zvezi«, v Društvu hišnih posestnikov, v »Hranilnici kmečkih občin«, v »Vzajemni varovalnici«. Bil pa je tudi navdušen in zvest kongreganist pri oo. jezuitih. Marljiv kot čebelica na vseh mogočih popriščih. Ni čuda, da ga ima ljudstvo v vseh krajih, kjer je služboval — v najlepšem spominu. V spominu pa ga bomo ohranili tudi mi vsi, ki smo ga poznali in bili njegovega mišljenja. Milo mi je, če pomislim nanje: Sadar, Lavtižar, Bajc, Zemmetova, Šerčeva in sedaj še Janko Nep. Jeglič... Usihajo korenine, lomijo se veje — bo li usahnilo tudi drevo? Ne bo. Značaji rode značaje. Mir in pokoj Jankovi duši. Š.

Književnost

Zgodovina za učence III. razreda osnovnih šol. Priredil J. E. Polak, šolski upravitelj v Ljubljani. Cena 9 Din. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna, 1932. — Knjižica obsega na 69 straneh 56 zgodovinskih sestavkov. Vsi odstavki so zelo kratki in lahko umljivi. V začetku so bajna bitja, vile, zlatorog, povodni mož, kralj Matjaž. Nadalje pridejo narodni junaki Martin Krpan, Pegam in Lamberger, kraljevič Marko. Na vrsto prihajajo mostiščarji, Iliri, Kelti, Rimljani. Mesto Emona in Poetovio. Nastopajo sestavki o Slovanih in posebej o Slovencih. Zraven sledijo Hrvatje in Srbi. Borbe s Turki. Več odstavkov je o Ljubljani in o bojih Slovencev s Turki. Potem so opisani celjski grofje, rokovnjači, Napoleon, Karadorde in Peter I. osvoboditelj. Balkanska in svetovna vojna. Proti koncu sledi Osvojenost in Ujedinjenje, Kralj Aleksander I., Državni grb in državna zastava. Tisk je prav lep in jasno čitljiv. Knjižo krasí slika kraljevske rodbine. V splošnem ugaja knjiža in bo učiteljstvo rado seglo po njej.

Akademski poklici. Navodilo za izbiro stanu. S sodelovanjem strokovnjakov sestavil dr. Lovro Sušnik. V Ljubljani 1932. Druga izdaja. Prva izdaja je bila v par mesecih razprodana, kar pomeni brez dvoma izreden uspeh tega zanimivega in aktualnega dela. O knjigi sami sem poročal že v lanskem »Slovenskem Učitelju« št. 7/8, str. 156. V drugi izdaji je izšla z raznimi dopolnitvami. Cena knjiži s ca. 400 stranmi v 8° vezane v platno, z umetniško okrašenimi platnicami, je ostala ista: 40 Din (s poštnino 45 Din). Naroča se pri SKA Starešinstvu v Ljubljani, Miklošičeva 7.

Luč z gora. Iz življenja mladega fanta. Spisal Fr. Weiser, D. J. Poslovenil Jože Jagodic. S šestimi slikami. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. izvodu 15 Din, vez. 22 Din. — Ni kmalu povesti, ki bi bila tako sodobna in tako fantovska, kakor »Luč z gora«. Mlad študent, ki ima verne starše, pride iz lepih

sončnih krajev v velemesto. Vse mu je tuje, neumljivo. Njegovi tovariši bi ga radi spravili za seboj na kriva pota. Življenjsko resnično in psihološko globoko nam riše pisatelj boje mlade duše, ki pri vseh preračunanih zapeljevanjih ohrani čistost in vero neoskrunjeno. Pri tovariših začne njegova fantovska pobožnost in odločnost imponirati, njegov ugled raste. O Marijini kongregaciji začno govoriti s spoštovanjem. Vsem, ki še niso popolnoma pokvarjeni, je ta mladi fant močna opora v borbi za krepkost. — Kako lepo je pisatelj orisal ljubezen do domačih planin, do matere, do domačih krajev in ljudi! Kakor da bi čital zgodbe našega študenta, ki se ustavlja brezverskemu toku. Prevod je uglasen, lep. Za dijake in druge fante prav lepo darilo.

Vir nedolžnega veselja. Prireditev za prvoobhajance. Založila Družba sv. Petra Klaverja v Ljubljani (Metelkova ulica 1), 1932. To delce je namenjeno proslavi ob prvem sv. obhajilu. V knjižici, ki obsega 51 strani, je ljubka dogodba. »Jezus pridi« v dveh slikah; priložnostna deklamacija »Svetemu Alojziju v čast!« in dramatičen prizor »Karmelska Lilija« v treh slikah. Cena 7 Din.

Ivan Cankar: Zbrani spisi, XIV. zvezek. Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. Izdala Nova založba v Ljubljani 1932. Str. XVI + 312. Cena: broš. 68 Din, vez. v polplatno 80 Din, celo platno 86 Din, polusnje 110 Din.

Za Miklavžev in božični knjižni trg je izdala Nova založba v Ljubljani nov zvezek Cankarjevih zbranih spisov in s tem pokazala trdno voljo, da to veliko delo čim prej zaključi. Vsak zvezek Cankarjevih spisov je novo odkritje pisateljeve veličine in dosledna stopnja k narodni in obče človeški izpovedi. Pričujoči zvezek prinaša štiri pesmi iz l. 1908, ki so zadnje ohranjene Cankarjeve pesmi, dramski odlomek Nioba, novele in črtice od 1907—1909 in dramo Hlapci. Urednik nam ob teh delih še nadalje pojasnjuje duhovni obraz Ivana Cankarja, kakor ga je bil odkril že v XIII.

zvezku, zlasti z ozirom na njegova verska doživetja; podaja onstranske osnove pesnikovega hrepenenja, vero v vstajenje in poslednje poveljanje; na tej stopnji se začne oglašati zadnja pesnikova velika izpoved in njegovo delo zori v svoj umetniški vrh. Urednik je na široko zajel razlago »Hlapcev« in v nji poudaril začetek velike izpovedi: ljubezen do matere, zavest pripadnosti k slovenskemu narodu in vero v Boga. — Običajne literarno zgodovinske opombe na koncu prinašajo bogato gradivo; zlasti je zanimiva zasnova »Niobe« in dokumenti o razmerah okoli »Hlapcev«. — Cankarjevi zbrani spisi so vedno največja književna vrednost.

Novo plačilno sredstvo. Spisal dr. Jan Jurij, advokat v Mariboru. Samozaložba. Cena 10 Din. — Pisatelj je prepotoval razne države, da bi dobil kak načrt za novo plačilno sredstvo. Kako misli on o raznih vrednostih, o obrestni meri i. dr., kažejo razna poglavja te knjižice. »Nekateri svetujejo, da naj bi se obtok okreplil z izdajo novih bankovcev in to bodisi z inflacijo, bimetalizmom ali vnanjim posojilom. Tudi to bi ne

privedlo do zaželenega uspeha, temveč bi imelo še usodne posledice. V prvih dveh slučajih bi se po izkušnjah pokvarilo vrednostno merilo. Država pa je vendar dolžna to merilo istotako varovati, kakor druge mere in uteži. V tretjem slučaju pa bi se negospodarski obremenilo celokupno narodno gospodarstvo.«

Misijonski koledar za l. 1933. V prav lepi obliki je izšel 14. letnik. Cena mu je 10 Din in ga je izdalo Misijonišče v Grobljah, p. Domžale. Kot poučno in zabavno gradivo najdemo poleg raznih slik naslednjo vsebino: Oznanjujte med pogani Zveličarjevo slavo. Kitajski misijoni. Nesrečna dežela. Slovenski misijonarji na delu. Prvo stoletje Cerkve na Koreji. Gobavčeva usoda. Spoštovanje popisanemu papirju. Kristus v Indiji. Monga. Sinakambi. Bogovi — varuhi. Trpljenje poganke žene. Moč božje besede. Neutemeljen strah pred roparji. Križ na Salomonskih otokih. Razno. Skupaj je 22 predavanj iz francoščine, nemščine, vmes pa dvoje hrvatskih in slovenskih, da je knjiga nekako mednarodna. Pojasnila o opremi in slikah so na str. 102. Sezite po tej knjigi!

Zapiski

Božično zborovanje Slomškove družbe.

Vsako leto porabi Slomškova družba božične počitnice za to, da zbere en dan svoje članstvo k običajnemu božičnemu zborovanju. Tudi letos se je vršilo to zborovanje dne 27. decembra t. l. ob 9 dopoldne v beli dvorani hotela Union. Pred zborovanjem je imelo članstvo v frančiškanski cerkvi sv. mašo za vse v tem letu umrle člane in članice Slomškove družbe. Po sv. maši se je začela polniti bela dvorana in pozdravljanja med člani ni hotelo biti ne konca ne kraja. Članstvo je napolnilo dvorano do zadnjega kotička, mnogo jih je moralo stati na stopnicah in v garderobi. Kmalu po devetih je prišel v dvorano prevzvišeni gospod škof dr. Rožman, ki ga je dvorana sprejela s prisrčnimi ovacijami.

Predsednik g. Štrukelj je otvoril zborovanje s kratkim pozdravnim nagovorom, v katerem je dal izraza svojemu veselju, da se je zbralo toliko članov in članic iz najbolj oddaljenih krajev, ki pa jih veže vse skupna vez katoliških načel. Posebno vzradoščen je bil zaradi tega, ker je bil v sredi te mnogobrojne množice učiteljev in vzgojiteljev

prevzvišeni, kar je dokaz, kako budno spremlja stremljenje Slomškove družbe, pa tudi dokaz, da se hoče boriti s katoliškim ljudstvom za najsvetejša načela. Pozdravil je zelo številno zastopano svetno duhovščino, častite redovne sestre, univerzitetne in gimnazijske profesorje, učiteljstvo meščanskih šol, vse člane in članice, zlasti one, ki so za božične praznike prihiteli v naročje svojih družin iz najbolj oddaljenih krajev. Nadalje je predsednik pozdravil predavatelje, profesor dr. Gogala in gđc. Očakarjevi. Pozdravil je tudi zastopnika policijske uprave, nato pa prečital pozdrave, pisma in opravičila članov, ki so bili zaradi nujnih zaprek zadržani, da se niso mogli udeležiti tega zborovanja.

Prvi predavatelj, popularni in med učiteljstvom zelo priljubljeni profesor dr. S. Gogala je nato predaval o temi »Moralna plat denuncijantstva«. Zelo zgoščeno je orisal denuncijantstvo, ki temelji na hinavščini in zahrbtnosti. Dokazal je, da je denuncijant velik strahopetnež in nizkotnež, ker si ne upa povedati iz oči v oči, kar smatra za potrebno. Vselej pa je denuncijantstvo človeka nevredno in satansko zlobno, ker

izvira iz neresničnosti in iz sovraštva. Višek grdobije denuncijantstva pa je, ker z lažjo, potvaro in rafiniranostjo išče nekaj, s čemer bi oškodoval drugega, a sebe okoristil. V drugem delu predavanja pa je pokazal, kako naj zlasti učiteljstvo najprej vzgoji samega sebe v premagovanju samega sebe in ljubezni do bližnjega, da bo moglo vplivati tudi na izročeno mu mladino, ter jo vzgojiti v načelne, poštene, odkritosrčne, odgovorne in možate ljudi, ki se za nobeno ceno ne bodo posluževali denuncijantstva. Ker se načelno borimo proti vsaki nemoralnosti, se moramo boriti tudi proti denuncijantstvu, ki je že po svojem bistvu nemoralno.

Z burnim pritrjevanjem je sprejelo poslušalstvo temeljita izvajanja o tem tako perečem vprašanju sedanje dobe. Splošno se je izrazila želja, naj izide predavanje v »Slovenskem učitelju«.

Druga predavateljica gđc. Marica Očakarjeva je predavala o šestem mednarodnem kongresu za novo vzgojo v Nizzi. Izredno zanimivo je bilo predavanje, ki je pokazalo vsa novodobna stremjenja sodobnih vzgojiteljev vseh narodov. Ker bo tudi to predavanje izšlo v »Slovenskem učitelju«, se ne moremo dalje muditi pri njem.

Med predavanjem je došel kitajski misijonar, salezijanec o. K e r e c, ki je povabil zborovalce k svojemu popoldanskemu predavanju o Kitajski v Lichten-thurnov zavod.

Prevzvišeni gospod škof dr. R o ž - m a n je na podlagi pravkar prečitanega referata ugotovil, da katoličani v svojih zahtevah po verski vzgoji nikakor nismo osamljeni, ampak stremijo za njo lahko rečemo vsi narodi celega sveta. Oni pa, ki tega nečejo, so v manjšini. Vera spada v vzgojo kot temelj. In prav šesti svetovni kongres o novi vzgoji je pokazal, da katoličani niso morebiti zaradi svojih verskih zahtev nekaki mračnjaki, ampak so v družbi najbolj prosvitljeni. Četudi se v sedANJI dobi nekako maje vse na svetu, katoliška načela se ne majejo, mi vsi pa smo dolžni, da dosledno kot katoličani živimo in delamo.

Po kratki debati, ki se je dotaknila obeh predavanj, je predsednik povabil

vse zborovalce na popoldansko predavanje v Lichtenthurn, ter je želeč srečno in blagoslovljeno leto 1933, zaključil lepo uspešno zborovanje.

A. L.

O priznanju lastnine in nje gospodarski razdelitvi. O tem je vse natančno pojasnil papež Pij XI. z okrožnico (iz l. 1931) o obnovi socialnega reda (»Quadragesimo anno«) ter potrdil in izpopolnil prejšnjo, pred 40 leti izdano okrožnico »Rerum novarum«, ki jo je izdal papež Leo XIII. V točki 137 omenjene okrožnice, ki je izšla v Leonovi družbi v Ljubljani, je navedeno, kako naj se gospodarsko življenje pokristjani. Poleg drugega čitamo naslednje:

»Dokler bo trajalo žalostno razdejavanje duš, je zastoj vsak trud, da bi se družba preuredila. A zoper to razdejavanje ni drugega uspešnega pomočka, kakor da se ljudje odkrito in iskreno vrnejo k evangelijskemu nauku, namreč k zapovedim tistega, ki edini ima besede večnega življenja, to je besede, ki ne bodo prešle, ko bosta nebo in zemlja prešla. Zakaj vsi, ki so v socialnih stvarih res veščaki, si živo žele, da bi se gospodarsko življenje docela uravnalo po pravi pameti in tako spravilo zopet v pravi red. — Pod Bogom se vse ustvarjene dobrine smatrajo zgolj za sredstva, ki naj jih človek toliko rabi, kolikor vodijo k zadnjemu smotru. Naj se ne misli, da bi bile po tem pridobitvene obrti manjvredne ali manj v soglasju s človeškim dostojanstvom; ne, marveč vprav v njih se učimo spoznavati in spoštovati jasno Stvarnikovo voljo, ki je postavil človeka na zemljo, da bi jo obdeloval in jo raznolično upotrebljeval za različne svoje potrebe. Tudi ni zabranjeno njim, ki proizvajajo dobrine, svojo imovino prav in pravično množiti, saj je prav, da tisti, ki služi skupnosti in jo bogati, iz pomnoženih dobrin skupnosti tudi sam po svojih razmerah bogati, da le vsega tega išče v pokorščini do božjih zakonov in ne da bi kršil pravice drugih, in da vse uporablja v skladu z vero in pravo pametjo. Če bi vsi povsod in vselej takoravnali, bi se ne le proizvajanje in pridobivanje, temveč tudi raba bogastva,

ki je sedaj dostikrat tako v nasprotju s pravim redom, skoraj naravnala v meje pravičnosti in pravične razdelitve, in bi se umazani sebičnosti, ki je sramota in veliki greh naše dobe, postavil nasproti, resnično in v dejanju, zakon krščanske zmernosti.«

Pravica in ljubezen. V okrožnici papeža Pija XI. »Štirideset let« beremo pri točki 138 tudi tole: »Kako zelo se varajo tisti nemodri presnavljavci človeške družbe, ki jim je mar samo pravičnosti, in sicer še samo menjalne pravičnosti, a ošabno prezirajo pomoč ljubezni! Seveda ljubezen ne more nadomestiti dolžne in pregrešno odrekane pravičnosti. Toda če bo človek tudi dosegel vse, kar mu po pravici gre, bo še vedno širno področje za ljubezen: sama pravičnost, če se je še tako verno držimo, bo sicer mogla odpraviti vzroke socialnih borb, ne bo pa mogla zediniti src in združitve duhov. Za vse, kar se ustanovi v prospeh miru in medsebojne pomoči med ljudmi, in naj se zdi še tako popolno, je najbolj trdna podlaga vprav duhovna vzajemnost in duhovno edinstvo med tovariši. Če tega duhovnega edinstva ni, kar smo dostikrat izkusili, bodo najboljši predpisi brez moči.«

Religija in sport. Zadnje čase se je prigodilo toliko težkih nesreč pri raznih sportnih prireditvah, da se človek nehote vpraša, kakšen smisel ima sport. In tudi razduševljenje telesne kulture je postalo tako očitno (n. pr. leta 1928 na amsterdamski olimpijadi), da je problem sporta danes neposredno aktualna točka. Znani pater dr. E. Schlund OFM razpravlja v reviji »Akademie« o stališču vere in sporta in pride pri tem do sledečih navodil: 1. Vsak človek ima dolžnost, svoje telo, ki je dar božji, ohraniti in gojiti, da bo lahko kolikor mogoče dolgo in dobro služilo življenjskim nalogam, ki nam jih je Bog naložil, in potrebam duše. 2. Skrbeti torej mora, da dá telesu čim največjo porabnost. 3. To porabnost moremo doseči s telesnimi vajami in sportom. 4. Sport pa ne sme izpodrinuti religioznega smisla. 5. Sport ne sme ovirati izpolnjevanja cerkvenih dolžnosti. 6. Sport ne sme pokvariti dobrih šeg. 8. Sport ne sme mo-

liti poklicnega dela in poklicne sposobnosti. 9. Sport ne sme izpodkopavati zdravja. 10. Najprej pridejo dolžnosti duše in potem dolžnosti telesa, a oboje spada k religioznim dolžnostim.

Kdo je prvi med pisatelji? Zadružno založništvo »Društvena prace« v Pragi je pred nekaj leti pričelo izdajati zbirko »Nesmrtnikov«. V ta namen je razposlalo članom vprašalne pole, da se ugotovi, katere knjige bi kazalo natisniti. Prvo mesto je dobil D o s t o j e v s k i, drugo Shakespeare, tretje Tolstoj in četrto Balsac. Od ostalih ruskih pisateljev je na 8. mestu Turgenjev. Nato sledijo Čehi: Božena Němcova (11. mesto in prvo med Čehi), Jirasek (16. mesto) in Neruda — na 17. mestu. — Puškin je pa na 34. mestu.

Narod sebi. V časopisu »Slovenija« od 29. decembra 1931 je g. F. S. F i n ž g a r predstavljal prav tehtne besede s člankom »Narod sebi«: »Že leta premišlujem usodo svojega naroda. Vse steze, po katerih je hodil naš narod nekdanj in hodi še sedaj, vodijo do tiste resnice, ki pravi: Kar si, narod, si iz sebe! Pestovali te niso, topli pač, dajali ti niso, jemali mnogo. In vendar si, in si lepši od dne do dne. Živiš. Če bi te bili pestovali, morda bi bil ohromel in nikoli shodil. — Če bi te bili obsipali z milostinjno, bi te morda zadušili in bi ne bil nikdar samoniklo zadihal. Prav je, da ni bilo narodu ne Miklavža ne Matjaža.«

Ob temu spoznanju predlaga g. Finžgar poseben narodni praznik z geslom: »Narod sebi.« Na ta dan naj vsak Slovenec prinese dar — en dinar — da se dobi en milijon za vsako leto. »In tedaj ne bi hiral naša Narodna galerija, Akademija znanosti bi kmalu praznovala svoje rojstvo, stare umetnine bi bile otete, nove pokupljene, druga znanstvena dela naši kulturnosti potrebna, bi dobila realna tla itd., itd.« Kar bi eni ne zmogli, bi dodali drugi. — »Ali je vse to mogoče? Je — če se zavedamo, da smo in hočemo še biti,« pravi g. Finžgar. — Kot urednik pristavim še tole v preudarek: Brez sredstev in brez pogojev ni nobene prave ustanove. Brez njih bi bile vse zgradbe, vse cerkve in drugi domovi sami hlevčki brez ugleda. F. L.

Obzornik

Slovensko šolstvo v številkah.

Koncem šolskega leta je prosvetni oddelek banske uprave izdelal statistiko vsega šolstva v Sloveniji. Te številke so zelo velike in moremo reči, da je Slovenija še vedno prva med vsemi pokrajinami v državi kar tiče šolstva in bo to najbrže še dolgo ostala. Ne smemo pa biti zaradi tega presamozavestni; saj relativne številke niso še vse. Že v naših prejšnjih poročilih smo poudarjali, da nam predvsem manjka šol za po-habljeno deco.

Vseh šolskih zgradb v Sloveniji je 846. Prav dobrih zgradb je med temi 305, dobrih 328, slabih 120, neprimernih pa 93. Med temi zgradbami je nalašč za šolo zidanih 738, ne za šolo zidanih šolskih zgradb pa je 108. Vseh učilnic je v teh zgradbah 2659. Učiteljskih stanovanj je 1330, gospodinjskih kuhinj pa 40. V šolskih zgradbah je skupno 50 telovadnic. Enorazrednih šol je v Sloveniji 169, dvorazrednih 179, trirazrednih 122, štirirazrednih 110, petrazrednih 135, šestrazrednih 104, sedemrazrednih 20, osemrazrednih pa 7. Temeljnih razredov je v Sloveniji 2859, vzporednic 598, skupaj torej 3457. Otroških vrtec je 52 in imajo 77 razredov. S šolami, vrteci in raznimi tečaji je skupno v Sloveniji 150.310 šoloobveznih otrok, med temi 75.862 dečkov in 74.448 deklic.

Otroke je skupno poučevalo 1409 učiteljev in 2353 učiteljic, skupno torej 3762 učiteljskih moči.

V teh številkah se zrcali ves idealizem in trdo delo prejšnjih generacij, ki je v nekaj desetletjih doseglo, da se je slovenski narod spremenil v enega najbolj pismenih narodov na svetu. Požrtvovalnost našega kmetskega prebivalstva, ki je po svojih občinskih, okrajnih in deželnih odborih in drugih svojih korporacijah gradilo naše šolstvo, je bila res velika in zgledna.

Analfabetska statistika.

Zveza narodov je izdala mednarodno statistiko analfabetov, ki naj bi po-

kazala najnovejše stanje pismenih ljudi, oziroma višino kulture posameznih držav. Med prebivalci, ki so nad 10 let stari, jih ne zna ne pisati ne brati: v Franciji 5·9%, v Severni Ameriki 6·0%, v Čehoslovaški 7·4%, v Belgiji 7·5%, na Madjarskem 13·0%, v Italiji 26·8%, na Poljskem 32·7%, v Španiji 43·0%, v Rusiji 48·7%, v Braziliji 64·1%, v Britski Indiji 90·6% itd. Naj omenimo tu severne države, kjer ne poznajo analfabetov, ker je že predolgo uvedena stroga šolska obveznost in kjer hodijo učitelji od hiše do hiše. To je Anglija, Nizozemska, Švica, deloma Danska, Švedska, Norveška in — Islandija...

Nemška vzajemnost. Kako Nemci razumejo nemško solidarnost in skupne interese nemštva, se je ponovno pokazalo lani meseca avgusta. Ko je šlo za 300 milijonsko avstrijsko posojilo, je pisal nemški list »Germania«: »S stališča nemške politike, kakor tudi s stališča nemškega gospodarstva je treba z vso odločnostjo odkloniti naziranje, da gre tu za avstrijsko notranjo politično zadevo, ki bi ne imela posledic za celoten položaj Nemčije v Evropi. Nemški interesi pri tem vprašanju se ne nanašajo na to, ali je avstrijsko gospodarstvo potrebno posojila ali ne, temveč na to, ali je mogoče posojilo dobiti pod takšnimi pogoji, ki ne bi gospodarskega in političnega položaja Nemčije v okviru srednjeevropskega problema oslabil.« — Z drugo besedo: Ne lokalni avstrijski interesi so odločujoči, ali naj se najame posojilo ali ne, marveč odločilni so celokupni nemški interesi. Četudi avstrijsko gospodarstvo kriči po posojilu, če je to proti celokupnim interesom nemštva, se ne sme najeti! Odločujoči so splošni narodni interesi, ne lokalni interesi dela naroda! — Ali ni bilo nekaj podobnega v koroškem vprašanju l. 1918/19? Slovenci smo terjali Koroško (slovenski del) zase brez glasovanja, Nemci so zahtevali, naj se glasuje. Potom šole so namreč že nad 50 let zastrupljali mišljenje slovenskega ljudstva na Koroškem z nemškim duhom, tako da so upravičeno

upali, da glasovanje konča z njihovo zmagao. V smislu zgornjega nemškega naziranja pa so odločujoči splošni narodni interesi. Splošni interes slovenskega rodu in vsega jugoslovanstva pa je zahteval, da se Slovenski Korotan priključi ostali slovenski zemlji, ne vprašaje po tem, ali je v precejšnjem delu z nemškim duhom prepojenemu koroškemu ljudstvu to po volji ali ne. V smislu »Germanije« povedano tedaj ni šlo za notranje koroško-slovensko vprašanje, marveč za splošno slovensko, jugoslovanško vprašanje.

Prav isto naziranje glede splošnih koristi naroda zastopa drugi nemški katoliški list »Kölnische Volkszeitung«. Ta se je pritoževal avgusta t. l. v svojem članku o premožovni zadevi na Dunaju, da je Avstrija glede nabave premoža za svoje železnice zašla v klešče češkoslovaških in poljskih magnatov, kar da je v škodo nemškemu premožu v Porurju. List je pisal: »Tudi tu gre za košček avstrijske gospodarske politike, glede katere ne smemo priznati, da zadeva v prvi vrsti Avstrijo, čeprav bo to naše stališče zbolelo tiste ljudi, ki ne morejo pozabiti na slavo nekdanje avstrijske velesile in ki se ne morejo sprijazniti z dejstvom, da se nemški interesi v Avstriji ne morejo več rešiti s pomočjo Avstrije same. Naloga vsega nemštva je, da obvaruje alpsko Vzhodno marko pred gospodarsko zanko slovanskih lovskih psov v službi Francije. Pri tem je popolnoma vseeno, ali se ta naloga izvrši bolj s silami Nemčije kakor z naporu avstrijske marke!«

Ali ni veljalo v prav isti meri l. 1918. za Slovenski Korotan: Slovenski interesi v Slovenskem Korotanu se niso mogli rešiti s pomočjo Slovenskega Korotana samega. Naloga vsega slovanstva je bila, da bi bila obvarovala Slovenski Korotan pred nemško zaslužnevalno zanko (z besedami nemškega lista: »Pred zanko nemških psov [res zelo nedelikatno izraz, a rabi ga nemški list!] v službi germanstva.«).

Koroški plebiscit oziroma odreditev taistega je bila udarec v obraz celokup-

nim, splošnim interesom slovenstva in jugoslovanstva. K. S.

Nova avstrijska zvezna himna. Prva kitica nove avstrijske državne ali zvezne himne, ki jo morajo peti in se je učiti na pamet seveda tudi slovenski otroci, se glasi:

Sei geseget ohne Ende,
Heimaterde wunderhold!
Freundlich schmücken dein Gelände
Tannegrün und Ährengold.
Deutsche Arbeit, ernst und ehrlich,
Deutsche Liebe, zart und weich —
Vaterland, wie bist Du herrlich,
Gott mit dir, mein Österreich!

Na Koroškem trem kiticam zvezne himne pridajajo še koroško himno »Dort, wo Tirol«, koje zadnja kitica se glasi: Ob deutsch, ob windisch tönt der Sang. Er hat doch echten Kärntnerklang. Der Heimat treu in schwerer Zeit Geduldig trugen wir das Leid, Bis das Recht mit starker Hand Uns schuf ein freies Kärntnerland.

Vzgojitelj — tovariš.

Dr. K. Weitzel je objavil v berlinski »Germaniji« članek pod naslovom »Od vzgojitelja do tovariša«. V njem dokazuje, da morajo starši od 12. ali 13. leta dalje nasproti otroku polagoma izpremeniti svoje stališče; če so bili prej ukazovalci, morajo sedaj postati otroku tovariši. Doraščajoči sin ali hči se staršev ne smeta bati v slabem pomenu besede, marveč morata imeti vanje zaupanje, kakor morajo obratno tudi starši zaupati svojim otrokom in jim dati pametno svobodo v njihovem dejanju in nehanju. Pri tem je seveda največjega pomena dobri zgled staršev, ki je sploh najsilnejše vzgojno sredstvo. Ta zgled vpliva na otroka od trenutka do trenutka, dan za dnevom, leto za letom in se ne da več izbrisati iz otrokove duševnosti. — Zelo važno je pa tudi, nadaljuje dr. Weitzel, da se osebnost spoštuje že v majhnem otroku. Starši se morajo odpovedati blodni misli, da bi mogli iz otroka narediti vse, kar bi sami hoteli. Vsak otrok je svoj lasten človek, drugačen od nas, ki nosi pravec svojega razvoja v sebi samem. Zato

je popolnoma zgrešen napuh odraslih, ki otroka nikoli ne jemlje resno, marveč se iz njega le norčujejo. Usodno je napačno častihlepje staršev, ki otroku zagreni in onemogoči vsako veselje. Nesreča za otroka je pedantična grajanost, razdražljivost, samovoljnost in trnavost. S tem starši oropajo otroku tisto brezskrbno veselost, ki naj preveva njegovo življenje. Saj »sije solnce človeku le enkrat, v otroških letih in zgodnji mladosti. Ako se tedaj ogreje, ne bo nikoli več popolnoma ohladnel in kar je dobrega v njem, bo veselo poginilo, se razcvetelo in rodilo sad.«

Amerika je velika. Kriza tu in tam. Vendar pa je treba z veseljem priznati, da katoličani, ki z lastnimi žulji vzdržujejo svoje katoliške zavode in šole, za dobro vzgojo svoje dece vse store, vse žrtvujejo. V Združenih državah Severne Amerike imajo 10.576 katoliških šolskih zavodov, kjer se vzgaja 2.679.000 katoliških učencev in učenk. Za vsoto armado je nastavljenih 89.865 učiteljskih moči. V primeri s prejšnjim letom ni kaj prida nazadovanja.

Spoznanje — prvi korak k poboljšanju. Sovjetske oblasti morajo zdaj tu, zdaj tam zavreti kolo, da ne gre državni voz v pogubo in razpad. Tudi na šolskem polju se morajo vračati k starim, preizkušenim metodam. Divje razmere, v katerih je bila izpodkopana in uničena veljavnost učiteljstva, so postale neznosne. Nevednost in podivjanost sta si podajali roke. Tisoči učiteljev je pobegnilo od šolstva, ker z banditi v šoli ni bilo moč izhajati; raje so se lotili ročnega zaposlenja, kot da bi si grenek kruh služili z mukepolnim poučevanjem v šoli. Najnovejši cdlok sovjetskih oblasti odpravlja sistem otroških šolskih svetov. Doslej so smeli paglavci sami učitelju ali učiteljici predpisovati, kako naj uče. Celu smrtno obsodbe so podivjanci izrekli nad učiteljstvom. Zdaj je učitelj zopet dobil moč in pooblastilo v roke. Tudi preizkušnje so vpeljane. Prav slabo obnašanje učencev se kaznuje zopet z izključitvijo, česar poredneži pač ne bodo sprejeli prav z veselim srcem. Najprej bo seveda marsikaj ostalo samo na

papirju. Vsekako pa: Spoznanje je prvi korak k poboljšanju. A. Čadež.

Najdaljše reke v Jugoslaviji.

1. Sava	940 km
2. Donava (v naši državi)	560 km
3. Morava	494 km
4. Drina	461 km
5. Drava (v naši državi)	406 km
6. Bosna	307 km
7. Kolpa	296 km
8. Vardar (v naši državi)	264 km
9. Una	256 km
10. Zapadna Morava . . .	243 km

Šola iz stekla. V berlinskem predmestju Steglitz so pred par leti postavili šolo, ki je edina svoje vrste. Ima 24 učnih sob, a vsa zgradba je iz stekla, tudi zidovje, stropi in tla. Samo za table so porabili škrlj, za nosilce pa železne tramove. Šola iz stekla so zgradili na podlagi poročila komisije za šolsko higieno, ki je ugotovila, da se šolarji najbolj gotovo ubranijo tuberkuloze, ako imajo od vseh strani na razpolago dovolj solnčne svetlobe.

Nemška knjižnica v Lipskem. Poslopje te knjižnice je pripravljeno za 10 milijonov knjig. Tu prihajajo listi iz vsega sveta. Knjižnica je nastala na podlagi prostovoljnih darov in dolžnostnih tiskanih izvodov; ustanovljena je bila pred 90 leti. Danes ima okrog milijon knjig. Načelo knjižnice je popolnost. Ta rezervoar nemštva ima značaj narodne biblioteke. Knjižnica izdaja tedenski zaznamek »Wöchentliches Verzeichnis der Neuigkeiten des deutschen Buchhandels«. V zadnjem času je dobila knjižnica naslov »Deutsche Bücherei« in izdaja list »Deutsche National Bibliographie«. Poleg splošnega kataloga izhaja še posebna »Bibliotheksausgabe«, ki je natisnjena samo po eni strani papirja in omogoča naslove izrezovati in prilepljati na kartoteke »Katalogkarten«, da se prihrani velika zguba na času za katalogiziranje posameznosti. Poleg »Deutsche Bücherei« se izdajajo uradni spisi in radio spisi (Rundfunkschriften). Tu pride vsakteri tisk v knjižnico in vedno prihajajo učenjaki po razne podatke. Lansko leto je bilo tudi nad 10.000 zemljevidov v nemškem jeziku. F. L.

